

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Dopad DPH na spotřebu domácností v České republice

Impact of the VAT on Household Consumption in the Czech Republic

Student: Klára Ševčíková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Regína Střílková

Ostrava 2014

Zadání bakalářské práce

Student:

Klára Ševčíková

Studijní program:

B6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6202R049 Účetnictví a daně

Specializace:

00 Účetnictví a daně

Téma:

Dopad DPH na spotřebu domácností v České republice
Impact of the VAT on Household Consumption in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika daně z přidané hodnoty
3. Vývoj daně z přidané hodnoty a spotřeby domácností v České republice
4. Dopad změn v dani z přidané hodnoty na spotřebu domácností v jednotlivých letech
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

JAMES, Simon and Christopher NOBES. *The Economics of Taxation. Principles, Policy and Practice*. 10th ed. Birmingham: Fiscal Publications, 2010. 324 s. ISBN 978-1906201-13-5.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Regína Střílková**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

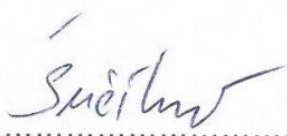
Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 9. května 2014

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ševčíková', written over a horizontal dotted line.

Klára Ševčíková

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Charakteristika daně z přidané hodnoty	7
2.1	Definice daně	7
2.2	Účel daní	7
2.3	Funkce daní	8
2.4	Daňové efekty	9
2.5	Struktura daní v České republice	10
2.6	Daňová incidence.....	12
2.7	Charakteristika daně z přidané hodnoty	13
2.8	Sazby daně z přidané hodnoty	15
2.8.1	Právní předpisy daně z přidané hodnoty v Evropské unii	15
2.8.2	Sazby daně z přidané hodnoty v České republice	16
2.8.3	Sazby daně z přidané hodnoty v členských zemích Evropské unie	17
3	Vývoj daně z přidané hodnoty a spotřeby domácností v České republice.....	19
3.1	Období do konce roku 1992	19
3.2	Období od roku 1993 do 30. 4. 2004	20
3.2.1	Rok 1993	20
3.2.2	Rok 1994	22
3.2.3	Rok 1995	22
3.2.4	Rok 1996	23
3.2.5	Rok 1998	23
3.2.6	Rok 2000	23
3.2.7	Rok 2003	24
3.3	Období po vstupu České republiky do Evropské unie	25
3.3.1	Rok 2004	25
3.3.2	Rok 2005	26
3.3.3	Rok 2006	27
3.3.4	Rok 2007	27
3.3.5	Rok 2008	27
3.3.6	Rok 2009	28
3.3.7	Rok 2010	29
3.3.8	Rok 2011	29

3.3.9	Rok 2012	30
3.3.10	Rok 2013	30
3.3.11	Rok 2014	31
3.4	Vývoj spotřeby domácností	32
3.4.1	Vymezení základních pojmů	32
3.4.2	Rozdělení výdajů na individuální spotřebu podle COICOP	34
3.4.3	Vývoj a struktura výdajů domácností na konečnou spotřebu	35
4	Dopad změn v dani z přidané hodnoty na potřebu domácností v jednotlivých letech.....	38
4.1	Spotřební vydání v jednotlivých letech	39
4.1.1	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2005	39
4.1.2	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2006	41
4.1.3	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2007	43
4.1.4	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2008	45
4.1.5	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2009	47
4.1.6	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2010	48
4.1.7	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2011	50
4.1.8	Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2012	51
4.2	Spotřební vydání průměrné osoby dle příjmového pásma	53
4.3	Spotřební vydání domácností s nejnižšími příjmy	55
4.4	Spotřební vydání domácností s nejvyššími příjmy	58
5	Závěr	61
	Seznam použité literatury	63
	Seznam zkratk	67
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Daň z přidané hodnoty je důležitým nástrojem veřejných financí a je považována za jeden ze základních pilířů daňové soustavy. Její významnost je zdůrazněna i vysokou harmonizací v rámci Evropské unie.

Pomocí DPH je zajišťována finanční stabilita a plynulý chod státu. Většina daňových výnosů plyne právě z této daně, proto se neustále diskutuje o výši daňových sazeb. Při snaze navýšit stání rozpočet se nejčastěji uvažuje o zvýšení DPH, neboť zákonodárci předpokládají, že občané i přes zvýšení cenové hladiny komodit nezmění své zvyklosti.

DPH je uvalena téměř na veškeré zboží a služby, a proto se jí také říká univerzální daň. S touto daní se setkává občan České republiky každodenně, např. už jen při nákupu běžných komodit jako je pečivo.

DPH byla poprvé zavedena ve Francii roku 1954. Odlišný mechanismus než je znám dnes, zavedl vládní ekonom Mauricie Laudré pod označením *Taxe sur la valeur ajoutée*. V roce 1967 tuto myšlenku přijalo Dánsko a v následujícím roce i Německo. O těchto státech se hovoří jako o průkopnících v zavádění DPH. DPH byla postupně rozšiřována do okolních zemí, ale také i mimo evropský kontinent. Je uplatňována např. v Argentině, Izraeli, ve Vietnamu atd. V České republice byla DPH zavedena od 1. ledna 1993. DPH se nevyskytuje např. v USA, Hongkongu, Saudské Arábii a Gibraltaru.¹

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části, což je kapitola druhá a třetí, je zpracována základní charakteristika daně. Dále je zde konkrétně popsána problematika DPH. Jelikož je ČR již desátým rokem členem EU, jsou taktéž zmíněny základní evropské směrnice, kterými se musí členské státy povinně řídit. Dále je zachycen vývoj DPH od roku 1992 do roku 2014, kdy jsou především nastíněny nejdůležitější změny, které nastaly v jednotlivých letech. Součástí kapitoly je také popsání a znázornění vývoje výdajů na konečnou spotřebu domácností.

V části praktické jsou pomocí výpočtů stanovena spotřební vydání domácností dle příjmového pásma resp. domácností v prvním, pátém a desátém decilu včetně částek zaplacených na DPH v průběhu let 2005 až 2012. Za stejné období je u těchto vybraných domácností zpracován také podíl spotřebního vydání na komodity

¹ (Šíroky, 2008)

zatížené sazbou základní, sníženou a osvobozené od DPH. Dále je porovnán vliv změn sazeb DPH na spotřební vydání a částek vynaložených na DPH mezi domácnostmi v prvním a desátém decilu dle jednotlivých let.

Cílem bakalářské práce je deskripce a zhodnocení dopadu změn daňových sazeb na spotřební vydání domácností podle příjmového pásma resp. domácností v prvním a desátém decilu v letech 2005 až 2012.

Pro dosažení tohoto cíle bylo v bakalářské práci využito metod deskripce, analýzy a komparace.

2 Charakteristika daně z přidané hodnoty

V této kapitole je nejprve vymezen pojem daň, úloha a funkce daní v ekonomice. Rovněž jsou zmíněny daňové efekty. Dále je podrobně popsán daňový systém ČR a daňová incidence. Bližší pozornost je věnována DPH, zejména její základní charakteristice, právním předpisům, které tuto daň upravují a jejím sazbám, přičemž okrajově jsou také nastíněny sazby členských států EU.

2.1 Definice daně

Daň je definována jako povinná, neúčelová, neekvivalentní, nenávratná a zákonem stanovená platba do veřejného rozpočtu. Povinná čili zákonná znamená, že je uložena státem a je také státem vymahatelná. Neúčelovostí se rozumí, že daně nejsou vybírány na konkrétní výdaje státu, nýbrž se stanou součástí veřejného rozpočtu. Neekvivalentnost znamená, že poplatník nezíská protihodnotu od státu ve výši své odvedené daně do veřejného rozpočtu, ale čerpá služby poskytované státem. Výběr daní je založen na nenávratném principu, neboť poplatník ve většině případů nemá nárok na zpětné vrácení zaplacené daně.²

Daně plynou ze soukromého sektoru do veřejného rozpočtu a tvoří více než polovinu všech příjmů. V roce 2013 celkový daňový příjem činil 549,64 mld. Kč.³ Příjmem do veřejného rozpočtu se dále rozumí dary, dotace, půjčky, cla, poplatky apod. Daně jsou placeny v pravidelných časových intervalech (měsíčně, čtvrtletně, ročně) nebo dle okolností, jedná-li se o daň z nabytí nemovitých věcí.

2.2 Účel daní

Primárně jsou daně zaváděny za účelem získání finančních prostředků do veřejného rozpočtu. Účel daní je rozdělován na dvě kategorie, základní a doplňkovou. **Základní kategorie** zajišťuje samotnou existenci státu. Patří zde fungování veřejné správy prostřednictvím ústředních, krajských, okresních a obecních orgánů. Rovněž se z této kategorie financuje obrana státu, policie, soudnictví a vězeňství, které dohlíží na bezpečnost státu, dodržování a vymahatelnost zákonů a zajišťují veřejný pořádek.⁴

² (Kubátová, 2010)

³ (Šrámek, 2014)

⁴ (Šíroky, 2008)

Úkolem **doplňkové funkce** je zajištění finančních prostředků na úhradu zdravotní péče, školství, ochrany životního prostředí, tvorby dopravní, technické a občanské infrastruktury, existence veřejných statků, sociálních služeb a v neposlední řadě poskytování transferových plateb.

Stát dokáže prostřednictvím daní měnit výhodnost některých činností, a to tak, že na některé aktivity uvalí vyšší daňovou sazbu a jiným aktivitám poskytne subvence. Prostřednictvím daní se stát také snaží plnit stanovené cíle jako je například eliminace spotřeby škodlivých komodit či přerozdělování bohatství.

2.3 Funkce daní⁵

Daně v ekonomice plní čtyři základní funkce, a to alokační, redistribuční, stabilizační a fiskální. Každá z nich zastává určitou roli v získání finančních prostředků a je nedílnou součástí veřejného sektoru.

Alokační funkce je využívána v době, kdy dochází k neefektivnímu rozdělení zdrojů. Prostřednictvím této funkce jsou vkládány finanční prostředky do oblastí, kde jich je nedostatek nebo naopak jsou odebírány z těch oblastí, kam jich trh vložil mnoho. Příčinou selhání trhu může být existence veřejných statků, statků pod ochranou státu, nedokonalá konkurence nebo existence externalit.

Redistribuční funkce je také velmi důležitá, jelikož většina obyvatelů nepovažuje rozdělení důchodů vzniklé fungováním trhu za spravedlivé. Úkolem této funkce je přesunout část důchodů směrem od bohatších k sociálně slabším skupinám, tak aby právě tyto rozdíly v důchodech byly co nejvíce eliminovány. Nástrojem může být progresivní zdanění příjmů.

Úkolem **stabilizační funkce** je zmírnění cyklických výkyvů. V hospodářských krizích má tato funkce napomáhat k udržení cenové hladiny a zajištění zaměstnanosti. V tomto cyklickém výkyvu by měly být daně snižovány a tím napomáhat poplatníkům. Tento úkon by měl také zapříčinit zvýšený zájem o spotřebu služeb a zboží. Naopak v období konjunktury by se daně měly zvyšovat a tím regulovat poptávku, aby nedocházelo k tzv. přehřátí ekonomiky. Daňový systém tak dokáže ovlivnit agregátní národohospodářské ukazatele (např. cenovou hladinu, agregátní poptávku) a také ekonomické chování subjektů. Avšak v případě nízkého daňového výnosu jsou agregátní ukazatele velmi slabě ovlivňovány. Hlavním

⁵ (Kubátová, 2006)

nástrojem k jejich zpětné stabilizaci je navýšení daňových sazeb. Využití této funkce se odvíjí od jednotlivých druhů ekonomických politik států.⁶

Fiskální funkce patří k historicky nejstarším. Již dávní panovníci získávali finanční prostředky od poddaných prostřednictvím této funkce. Tato funkce nemá stejné postavení jako již tři zmiňované. Tvoří součást všech funkcí a představuje příjem finančních prostředků do veřejného rozpočtu. U alokační funkce se jedná o získání prostředků na financování podceněných trhů, u redistribuční funkce jde o přesun financí od bohatých k chudým. Pomocí stabilizační funkce vláda reguluje výši sazeb daně dle hospodářských cyklů.

2.4 Daňové efekty

Daně, například DPH, vytváří důchodový efekt, neboť tato daň v podobě vyšší ceny za zboží ubírá poplatníkovi část disponibilního důchodu. **Důchodový efekt** je tedy spjat s transferem části důchodu od poplatníka do veřejného sektoru a jeho velikost závisí na průměrné daňové sazbě. Roste-li daňová sazba, roste velikost důchodového efektu.⁷

Dalším efektem, který vzniká díky zavedení daní, je **efekt substituční**. Tento efekt je vyvolán zdražením určitých komodit prostřednictvím daně. Výsledek tohoto efektu se projeví tím, že poplatník koupí blízký substitut, který je daňově méně zatížený. Kubátová (2008, s. 48) dodává: *„Pokud je získání další jednotky zdaněného zboží dražší v důsledku daně, umístí poplatník odpovídající peněžní částku jinde, do jiného zboží či služby, nebo do úspor.“* Pro názornou ukázkou je uveden příklad, ve kterém dochází k substituci mezi dvěma komoditami. Konkrétně je spotřebiteli substituován margarín máslem, jelikož v ceně másla není zahrnuta daň. Dále lze říci, že by si spotřebitelé možná raději zakoupili margarín, kdyby v ceně nebyla obsažena daň.⁸ Substituční účinky mohou tedy vést k ekonomické neefektivnosti, protože ovlivňují výběr spotřebitelů. V současnosti je substituce velmi snadná, téměř každou službu či zboží lze nahradit. Substituce vzniká také v důsledku změn preferencí poplatníka. Poplatník může měnit preference na základě porovnání mezního užitku s vynaloženými náklady na dané zboží či na základě velikosti svého důchodu, neboť každý chce maximalizovat svůj užitek. Velikost substitučního efektu

⁶ (Sagit, 2004)

⁷ (Kubátová, 2010)

⁸ (Simon, Nobes, 2010)

roste s růstem mezní sazby daně. Substituční efekt mimo jiné způsobuje eliminaci pracovní morálky a je v rozporu s důchodovým efektem.

Daňové zásady jsou následující:

- spravedlnost,
- pozitivní vlivy na ekonomické chování subjektů,
- efektivnost,
- právní perfektnost a politická transparentnost,
- správné působení na makroekonomické agregáty.

2.5 Struktura daní v České republice

Daňový systém ČR je tvořen souhrnem všech daní. Ve svých hlavních znacích je velice podobný systémům většiny evropských zemí.

Tab. 2.1 graficky znázorňuje členění daní v ČR. Základní rozdělení daní je na přímé a nepřímé daně. Daně přímé zatěžují pouze příjmy a majetek poplatníka. Poplatník nese daňové břemeno a nelze ho přenést na jiný subjekt. Povinností plátce je daň vyčíslit, vybrat a odvést příslušnému finančnímu úřadu. V některých případech může být poplatník i plátce jedna a tatáž osoba. Naopak nepřímé daně, jak už vyplývá z názvu, nezatěžují poplatníka přímo, ale jsou zahrnuty v ceně zboží a služeb. Tuto daňovou povinnost odvádí plátce po předchozím obdržení daně od poplatníka prostřednictvím prodeje, neboť daň je zahrnuta v ceně statků. Poplatník se tedy neshoduje s plátcem jako u přímých daní.⁹

⁹ (Kubátová, 2010)

Tab. 2.1 Daňový systém v České republice

Přímé daně	daně důchodové	daň z příjmů fyzických osob	
		daň z příjmů právnických osob	
	daně majetkové	daň z nemovitých věcí	daň z pozemků daň ze staveb a jednotek
		daň z nabytí nemovitých věcí	
		daň silniční	
Nepřímé daně	daně univerzální	daň z přidané hodnoty	
	daně selektivní	daně spotřební	daň z piva
			daň z lihu
			daň z minerálních olejů
			daň z vína a meziproductů
			daň z tabáku a tabákových výrobků
		daně energetické	daň z elektřiny
			daň z pevných paliv
			daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Zdroj: vlastní zpracování

Daně důchodové patří do kategorie osobních daní, a tudíž je zohledněna platební schopnost poplatníka. Tato daň zatěžuje příjmy fyzických a právnických osob. Od roku 2008 je u fyzických osob sazba daně ustálena ve výši 15 %. Sazba daně u právnických osob má od roku 1993 klesající tendenci, a v současnosti činí 19 %. Od 1. ledna 2013 byla zavedena tzv. solidární daň ve výši 7 % z rozdílu mezi úhrnem příjmů z podnikání a zaměstnání a stropem u sociálního pojištění, tj. 48násobku průměrné mzdy vyhlášené ve Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí.

Majetkové daně se považují za nejstarší a představují pro stát minimální, avšak stálý příjem. Jedná se o daň in rem (na věc), která nezohledňuje platební schopnost poplatníka, ale vyplývá z hodnoty majetku. Předmětem této daně je movitý i nemovitý majetek. Do této skupiny patří i silniční daň z důvodu podobné techniky při výpočtu daně. Typickou daní z této oblasti je daň z nabytí nemovitých věcí.¹⁰

Zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb., o změně daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů (dále jen zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb.) účinné od 1. ledna 2014 zrušuje mimo jiné i daň darovací, dědickou a z převodu nemovitostí tzv. trojdaň. Tyto daně byly do konce roku 2013 zahrnuty v majetkových daních.

¹⁰ (Sagit, 2004)

Příjmy ze zdědění jsou tímto zákonným opatřením Senátu č. 344/2013 Sb. zařazeny v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DzP“) a dle § 4a zákona o DzP jsou od daně z příjmů osvobozeny. Příjem z darů se taktéž stal součástí daní z příjmů. Daň z převodu nemovitostí byla nahrazena daní z nabytí nemovitých věcí a upravena zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí.

Do kategorie univerzální daně patří pouze DPH, která je zahrnuta v cenách většiny statků a ovlivňuje jejich cenovou hladinu.

Hlavním úkolem spotřebních daní je větší mírou zdanit nežádoucí statky a regulovat ceny určitých komodit. Jedná se o jednorázovou daň, neboť v procesu od výrobce až po konečného spotřebitele je vybírána pouze jednou. Typickým prvkem těchto daní je pevná sazba daně tzn., že základ daně je vyjádřen v objemových jednotkách. Výjimkou jsou cigarety, u nichž je základ daně tvořen i procentní složkou. Spotřební daně jsou obsaženy v ceně komodit a podléhají kontrole celních úřadů.¹¹

Energetické daně byly zavedeny v roce 2008 na základě požadavků EU za účelem stimulace podnikatelských subjektů k eliminaci znečišťování životního prostředí. Tyto daně bývají nazývány jako ekologické, neboť jejich zavedením je očekáván pozitivní vliv na životní prostředí.¹²

2.6 Daňová incidence¹³

Daňovou incidenci lze chápat jako rozdělení daňového břemene mezi jednotlivce (domácnosti) a obchodní korporace. Vzorovým příkladem může být DPH, kdy daňové břemeno nese konečný spotřebitel nikoliv obchodník. Význam měření daňové incidence spočívá v analýze skutečného daňového dopadu, a ve zjištění, jakou mírou se na změnách v rozdělování důchodů podílí změny daňových sazeb. Analýza daňové incidence může ovlivnit zavedení daňového nástroje, který může zmírnit daňový dopad na určitou skupinu (domácnost).

Incidence daní na subjekty je rozlišována na dopad ze zákona a dopad skutečný neboli efektivní. Z právního hlediska je důležitý **dopad zákonný**, neboť vychází ze zákonem stanovených podmínek, čímž je vymezení plátce daně, velikosti daňové povinnosti, termínu odvedení daně, sankcí apod. Naopak **efektivní dopad**

¹¹ (Sagit, 2013)

¹² (Sagit, 2004)

¹³ (Schultzová, 2010)

je významný z pohledu ekonomického, jelikož zohledňuje skutečnou incidenci daňového břemene, která se týká vždy jedince.

Existuje také možnost transferu daňové povinnosti mezi účastníky trhu. Jedná se o tzv. daňový přesun, kdy je cílem přesunout daň na jiný subjekt. Daň lze přesouvat dvěma směry, buď dopředu na kupujícího (finální výrobek) nebo dozadu na dodavatele (stupeň výrobního zpracování) či zaměstnance.

Daňovým dopadem a přesunem se především zabýval Frank Plumpton Ramsey, který odvodil tzv. Ramseyovo pravidlo. Toto pravidlo se v praxi nevyužívá, jelikož navrhuje uvalit vyšší sazbu daně na komodity s nejméně elastickou nabídkou a poptávkou (potraviny a jiné nezbytné komodity). Z hlediska spravedlnosti se nejedná o optimální zdanění.

2.7 Charakteristika daně z přidané hodnoty

Ve srovnání s jinými daněmi je DPH poměrně mladá. Největší změny se v rámci této daně odehrály v 90. letech minulého století, neboť jednou z podmínek pro přijetí do EU bylo zavedení právě této daně.¹⁴

DPH je stanovena procentem z hodnoty komodit. V ČR tvoří většinový příjem do státního rozpočtu. V roce 2013 se na DPH vybralo 219 965 mld. Kč.¹⁵ Tato daň podléhá kontrole finančních úřadů.

DPH je řazena k daním *ad valorem* (k hodnotě) a *in rem* (na věc). Daně **ad valorem** jsou určovány dle ceny komodit ze základu daně. Do této skupiny jsou zařazeny také všechny přímé daně, jelikož jejich výše je určována ze základu daně v peněžních jednotkách. Znakem těchto daní je, že sazba daně je uvedena v procentech. Daně **in rem** jsou odváděny na základě nabytí majetku a tudíž nezohledňují platební schopnost poplatníka. Zejména jsou mezi ně zařazeny spotřební daně, daň silniční, daň z nemovitých věcí a daň z nabytí nemovitých věcí.¹⁶

Předmětem zdanění je **přidaná hodnota**, tzn. hodnota, kterou výrobce, plátc DPH přidá k hodnotě nakoupeného vstupu v dané zemi. DPH není duplicitní daň, a proto nedochází k dvojímu zdanění. Výrobní vstupy zaplacené v ceně zpracovatelských komodit se již podruhé nezdaňují, ale daň podléhá jen nově vytvořená hodnota. Velikost DPH se vypočítává pomocí nepřímé rozdílové metody. Široký (2008, s. 180) uvádí: „*Tato metoda vychází z odvodu salda daně z přidané*

¹⁴ (Kubátová, 2006)

¹⁵ (Česká národní banka, 2014)

¹⁶ (Kubátová, 2010)

hodnoty, jež vzniká jako rozdíl mezi daní z přidané hodnoty, která je zaplacená ve fakturách dodavatelům (daň zaplacená na vstupu), a celkovou daňovou povinností plátce, vycházející z prodejních cen jeho výrobků a platných sazeb daně.“

Existují další dvě metody, přímá rozdílová a součtová metoda, které se však v praxi nepoužívají. Přímá rozdílová metoda spočívá v tom, že se od výstupu odečte součet vstupu a poté se rozdíl vynásobí příslušnou sazbou daně. Prostřednictvím součtové metody se zjišťuje, jak se jednotlivé výrobní faktory (práce, půda, kapitál) podílí na hodnotě výrobků. Tato metoda není využívána, neboť podniky většinou vyrábí různé druhy produktů a tento způsob nelze uplatnit na veškerý sortiment.

DPH je představována jako všeobecná, nepřímá, vícestupňová daň, která zatěžuje spotřební zboží a služby.

Z všeobecné vlastnosti vyplývá, že existuje jeden systém, kterým lze zdanit zboží i služby vyrobené v tuzemsku, a taktéž zboží i služby při dovozu. Nepřímým zdaněním se rozumí, že daňové břemeno nese konečný spotřebitel a výrobce se stává pouze plátcem DPH. Vícestupňová daň přináší možnost zdanění ve všech stupních výroby a odbytu výrobků či služeb.

Mezi **pozitiva DPH** patří neutralita, výhody v mezinárodním obchodě, transparentnost, snižování daňových úniků a v neposlední řadě zajištění dostatečných příjmů do státního rozpočtu.

DPH nezvýhodňuje jakoukoliv výrobu, konkurenci a organizační strukturu podniku. Je neutrální k mezinárodnímu obchodu, neboť dovoz je zdaňován ve stejné výši jako tuzemské zboží. Na vývoz je uvalena nulová daň, tj. osvobození od daně s nárokem na odpočet daně, což vývozci umožní refundaci předběžně zaplacené daně. Smyslem tohoto systému je vytvořit příznivé a nediskriminující podmínky konkurence na zahraničním trhu, jelikož v každé zemi je odlišná výše DPH.

Transparentnost spočívá v tom, že DPH podléhá jak zboží, tak i služby. Zdanění služeb rozšiřuje daňovou základnu, a tím se zvyšuje také daňový výnos.

Mezi další pozitivní vlastnosti patří snižování daňových úniků. Je-li systém dobře nastaven a realizován, vede každého plátce k řádnému plnění daňových povinností.

Jak už bylo výše zmiňováno, DPH představuje zaručený zdroj příjmů do státního rozpočtu a právě z tohoto důvodu se mnoho zemí rozhodlo pro její zavedení.

K nevýhodám patří vysoká administrativní náročnost a s ní spojené náklady, které vznikají už při zavedení DPH. Nezanedbatelné náklady také souvisí s vedením evidence DPH a složitosti účetnictví, které jsou podkladem pro stanovení daně. Tato daň není jen administrativně náročná pro plátce, ale také pro stát.

DPH představuje riziko pro celou ekonomiku prostřednictvím rostoucí inflace, jelikož ovlivňuje cenu zboží a služeb na trhu. Při zvýšení DPH o procentní bod, dochází ke zvýšení inflace vyšší než jedno procento. Prudký nárůst inflace vzniká jen pouhým zavedením DPH, a proto se rozvojovým zemím nedoporučuje onu daň zavádět.¹⁷

2.8 Sazby daně z přidané hodnoty

Systém české DPH funguje na principu diferencované sazby podle druhu zboží a služeb. Konkrétně jsou uplatňovány dvě sazby DPH, a to sazba základní a snížená.

2.8.1 Právní předpisy daně z přidané hodnoty v Evropské unii¹⁸

Počet a výše daňových sazeb se v jednotlivých členských zemích liší i přes harmonizační snahy, jelikož harmonizační proces nabízí jisté možnosti a odchylky. Harmonizace DPH probíhá na základě vytvořených směrnic.

Mezi nejdůležitější směrnice vytvořené Evropskou Radou patří:

- směrnice Rady 67/227/EHS z roku 1967 (tzv. První směrnice), o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu, která vymezuje základní definice DPH,
- směrnice Rady 77/338/EHS (tzv. Šestá směrnice), o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně (dále jen „směrnice 77/338/EHS“), která byla dřívější základní směrnicí,
- směrnice Rady 92/77/EHS (dále jen „směrnice 92/77/EHS“), kterou se doplňuje společný systém daně z přidané hodnoty a mění směrnice 77/338/EHS,
- směrnice Rady 2006/112/ES (tzv. recast Šestá směrnice), o společném systému daně z přidané hodnoty, platná od 1. ledna 2007 (dále jen „směrnice 2006/112/ES“).

¹⁷ (Široký, 2008)

¹⁸ (Evropská komise, 2006)

Právě ve směrnici 92/77/EHS byla stanovena minimální hranice pro základní sazbu, která činí 15 % a pro sníženou sazbu 5 %. Maximální limity nejsou stanoveny. Směrnice 2006/112/ES nahradila směrnicí 77/338/EHS a představuje současnou základní směrnici v oblasti DPH.

Členské státy mohou uplatňovat jen jednu či dvě snížené sazby a jednu základní sazbu. Avšak některé státy toto pravidlo nedodržují a uplatňují více snížených sazeb (viz podkapitola 2.8.3). Směrnice 2006/112/ES obsahuje spoustu výjimek, které si určité státy vyjednaly. Jedná se buď o sníženou sazbu pod stanovenou hranici, nebo osvobození od DPH. EU také v příloze III směrnice 2006/112/ES vymezuje zboží a služby, na které se jednotlivé sazby mohou vztahovat.

2.8.2 Sazby daně z přidané hodnoty v České republice

Dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DPH“) je v současnosti rozlišována sazba základní, která činí 21 % a 15% snížená sazba. Základní sazba je uvalena na relativně zbytné komodity a snížené sazbě podléhají zejména základní výrobky a služby.

V příloze č. 2 zákona o DPH jsou uvedeny služby, které jsou předmětem snížené sazby. Mezi ně patří např. ubytovací služby, sportovní a kulturní činnosti, hromadná pravidelná doprava, sociální a zdravotní péče.

V příloze č. 3 zákona o DPH se nachází seznam zboží včetně dodání tepla a chladu podléhající snížené sazbě. V něm jsou vymezeny zejména potraviny, nealkoholické nápoje, farmaceutické výrobky, rostliny a semena, živé dřeviny, dětské autosedačky atd.

V příloze č. 4 zákona o DPH se nachází výčet položek, patřících mezi umělecká díla, sběratelské předměty a starožitnosti podléhající snížené sazbě DPH.

Mezi plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně patří např. televizní a rozhlasové vysílání, provoz loterií, poštovní služby a sociální péče.

Na vývoz a dovoz zboží, na poskytnutí služeb do třetí země apod. je uplatňováno osvobození od daně s nárokem na odpočet daně, tzn. nulová daň. Rozdíl v těchto osvobozeních spočívá v tom, že tzv. nulová daň umožňuje odečíst zaplacenou daň z pořízených komodit.¹⁹

¹⁹ (Dušek, 2014)

2.8.3 Sazby daně z přidané hodnoty v členských zemích Evropské unie²⁰

Ve většině zemí EU jsou uplatňovány dvě nebo tři sazby DPH (viz Příloha č. 1). Pouze Dánsko aplikuje jedinou základní sazbu ve výši 25 %. Této sazbě však nepodléhají všechny služby a zboží. Některé komodity jsou od daně osvobozeny a připadá na ně tzv. nulová daň. Irsko a Lucembursko využívá pět sazeb DPH. Belgie, Francie a Portugalsko čtyři sazby DPH. Státy, využívající více sazeb vytváří administrativně náročnější systém a větší možnosti k daňovým únikům, než země s menším počtem sazeb.

Dvě sazby DPH také například využívají v Německu, Rakousku a na Slovensku. Sousední Polsko uplatňuje dvě snížené sazby, 8% např. na potraviny a dodávky vody a 5% na knihy, periodiky a jiné.

ČR se z pohledu základní sazby řadí těsně pod průměr sazeb v zemích EU. Vážený průměr základní sazby k 13. 1. 2014 činí 21,17 %. Naopak snížená sazba se v ČR řadí k těm nejvyšším v rámci EU.

EU umožňuje využití následujících sazeb:

- základní,
- snížená,
- super snížená,
- mezisazba,
- nulová.

Super sníženou sazbu daně, která je nižší než nařízená 5% hranice, využívá Španělsko (např. na potraviny, knihy, farmaceutika, dodání nových budov a jejich rekonstrukce), Lucembursko (na limonády, minerální vodu, rozvod vody, zemědělské vstupy, služby hotelů a restaurací aj.), Itálie (např. na potraviny, knihy, noviny, pořízení a rekonstrukce nemovitostí), Irsko (pouze na potraviny) a Francie (na léky, knihy, periodiky, poplatky za televizní vysílání aj.). Super snížená sazba daně je uvalena zejména na potraviny, a to nejen ze sociálních důvodů, ale také z výrobních aspektů. Některé členské státy naopak uplatňují na základní potraviny vyšší sníženou sazbu, poněvadž je daň z potravin považována za bezpečný zdroj příjmů do státního rozpočtu. Zvýšené sazby zatěžující luxusní statky nejsou EU povoleny.

V Irsku, Lucembursku, Belgii, Portugalsku a Rakousku je uplatňována mezisazba. Konkrétně v Irsku podléhají této 13,5% dani služby související

²⁰ (Evropská komise, 2014)

s fotografováním, autoškola, krátkodobý pronájem lodí, kánoí, jachet, karavanů, stanů (méně než 5 týdnů) atd. V Lucembursku činí mezisazba 12 % a je uplatňována na mycí a čistí prostředky, některá vína, tuhá paliva, minerální oleje atd. V Belgii jsou touto daní, ve výši 12 %, zdaněny některé energetické produkty, jako je uhlí a koks, některé pneumatiky aj. V Portugalsku je 13% mezisazba uplatňována na víno, zemědělské nářadí, traktory, chov dobytka atd. V Rakousku podléhá 12% mezisazbě pouze víno pocházející ze zemědělské produkce.

Mezisazba má napomoci zmírnit přechod ze snížené sazby na základní sazbu, aby nedošlo k prudkému zvýšení cen komodit. EU umožnila tuto sazbu uplatnit jen na zboží a služby, které nejsou uvedené v přílohách podléhajících snížené sazbě daně. Taktéž stanovila minimální hranici, ve výši 12 %.

Nulovou sazbu daně uplatňuje Belgie, Dánsko, Finsko, Irsko, Itálie, Malta, Spojené Království a Švédsko. Toto osvobození od daně s nárokem na odpočet daně je zejména aplikováno na potraviny, noviny, farmaceutické produkty na předpis, dětské oblečení, obuv atd.

3 Vývoj daně z přidané hodnoty a spotřeby domácností v České republice

Tato část kapitoly je věnována historickému vývoji DPH v České republice. Rovněž je zmíněn vstup do Evropské unie a jeho přínosy pro Českou republiku. V další části kapitoly jsou vymezeny základní pojmy týkající se spotřeby domácností, rozdělení spotřeby podle klasifikace CZ-COICOP a zaznamenán vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností.

3.1 Období do konce roku 1992

Před vznikem samostatné České republiky byla uplatňována daň z obratu. Jako nepřímá všeobecná daň, která postihovala zejména prodej zboží nebo vnitropodnikové použití zboží. Daň z obratu upravoval zákon č. 73/1952 Sb., o dani z obratu ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 560/1990 Sb., kterou se prováděl zákon o dani z obratu.

Tato daň představovala rozdíl mezi velkoobchodní a maloobchodní cenou, čímž mělo dojít k zajištění rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Tato jednorázová daň zatěžovala konečného spotřebitele a nevztahovala se na dodávky pro výrobní spotřebu a na vývoz. Jednoznačným negativem této nepřímé daně byla její duplicita. Daň z obratu byla určována procentem z ceny obratu zboží při převodu mezi obchodníky, a pokud bylo zboží vícekrát převedeno, docházelo k několika zdaněním.²¹

K výrazným změnám v dani z obratu došlo k 1. lednu 1991, kdy byla sjednocena do 4 pásem a vznikly nové sazby daně z obratu ve výši 0, 12, 22 a 32 % z obchodní ceny. V témže roce byly sazby daně ještě jednou upraveny na 0, 11, 20 a 29 % z obchodní ceny. Před touto změnou existovala řada různých položek daně z obratu od - 291 % až do + 83 % z prodejní ceny. Záporná daň zastávala pozici dotace a byla uvalena zejména na nezbytné potraviny a náklady na bydlení. Roztřízené zboží do příslušných sazeb bylo uvedeno v Sazebníku daně z obratu. Tehdejší spotřeba zboží nebyla určována trhem, ale byla centrálně plánovaná.

Jedním z důvodů, který vedl k těmto změnám, byl zamýšlený přechod na DPH, ale také snaha odstranit zápornou daň a přiblížit se vyspělým zemím.²²

²¹ (Sagit, 2004)

²² (Šíroký, 2008)

Společně se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky byla daň z obratu po čtyřiceti letech své existence zrušena a od 1. ledna 1993 nahrazena DPH, která se stala součástí nového daňového systému ČR.

3.2 Období od roku 1993 do 30. 4. 2004²³

3.2.1 Rok 1993

Vznikem demokratické republiky nastala plošná reforma daňové soustavy, která měla vést k přiblížení systému v západní Evropě. Tyto právní změny směřovaly také k předpokládanému vstupu do EU, proto byl daňový systém realizován v souladu se směrnicemi Evropského hospodářského společenství. Rok 1993 se stal významným mezníkem v české historii.

Jak už bylo výše zmíněno, zákon č. 73/1952 Sb., o dani z obratu byl nahrazen zákonem č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 588/1992 Sb.“), jež přijala Česká národní rada s účinností od 1. ledna 1993. Předmětem daně byla veškerá zdanitelná plnění za úplatu i bez úplaty včetně nepeněžitého plnění v tuzemsku, pokud tento zákon nestanovil jinak. Byly rozšířeny zdaňovací položky, zejména o služby, které předtím dani nepodléhaly a naopak jiné položky byly od daně osvobozeny.

V zákoně č. 588/1992 Sb. nebyly daňové sazby rozlišeny na základní a sníženou. K tomuto doplnění došlo až v roce 1996. Pro snadnější orientaci v kapitole jsou tyto pojmy používány už od roku 1993.

V prvopočátcích vzniku DPH byla zavedena varianta dvou sazeb, která se v ČR uplatňuje dodnes. Základní sazba činila 23 %, což je její nejvyšší hodnota za celou dobu existence ČR a snížená sazba byla uplatňována v 5% výši, což je její nejnižší úroveň od vzniku ČR. Stanovené sazby respektovaly směrnici 92/77/EHS, ve které byly vymezeny minimální hranice pro základní a sníženou sazbu. Částečně byla akceptována směrnice 77/388/EHS o zařazení zboží a služeb do příslušných sazeb DPH.

Zákon č. 588/1992 Sb. platil beze změn do konce roku 1994. Základní sazbě podléhalo zboží a snížená sazba naopak zdaňovala služby s výjimkami uvedenými v přílohách č. 1 a 2. zákona č. 588/1992 Sb. Nižší sazbou byly především zdaněny

²³ Zákon č. 588/1992 Sb., České národní rady o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

základní potřeby, neboť DPH ihned zvyšuje prodejní cenu a zatěžuje každého občana bez ohledu na výši příjmů.

V příloze č. 1 byl vyčleněn seznam zboží, definován pod číselným kódem Harmonizovaného systému, podléhající snížené sazbě. Tato příloha především uváděla základní potraviny zahrnující maso, ryby, mlékárenské výrobky, přípravky z mouky, ze zeleniny apod. V příloze č. 1 bylo také vyčleněno místo pro živá zvířata, vodu, farmaceutické výrobky, dětské pleny, knihy atd.

Příloha č. 2 uváděla naopak služby zdaněné základní sazbou. Služby byly označeny číselným kódem JKP tzn. Jednotná klasifikace produkce. Tato příloha zejména obsahovala ubytovací a stravovací služby, služby cestovního ruchu, půjčování strojů a zařízení organizací atd.

§ 25 zákona č. 588/1992 Sb. vymezoval plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně. Tímto zákonem byla zrušena nulová sazba uplatňována v dani z obratu. Osvobození od daně se týkalo finanční činnosti, poštovních služeb, pojišťovací činnosti, sociální pomoci, loterie, prodeje podniku atd.

Ještě v téže roce proběhla první novelizace zákona č. 588/1992 Sb., účinná od 1. srpna 1993 na základě vyhodnocení prvních měsíců fungování nově zavedené DPH. Změny se především týkaly vymezení pojmu peníze, vymezení pojišťovací činnosti a úprav položek v jednotlivých přílohách zákona č. 588/1992 Sb. U některých položek došlo také k legislativním a technickým změnám.

Dle § 16 zákona č. 588/1992 Sb. byly pod sníženou sazbou zařazeny elektroměry, plynoměry, vodoměry, ale také pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor, pokud se neuplatňovalo osvobození, krátkodobý pronájem nebytových prostor (max. 48 hodin) a jiné.

Do přílohy č. 1 byly začleněny rostlinné šťávy, různé potravinové přípravky, zdravotnické a hygienické potřeby, pomůcky pro zdravotně postižené atd. Zároveň ze seznamu zboží byly odstraněny připravené polévky či bujóny, papír, obálky, toaletní papír, kapesníky, kancelářské a papírenské výrobky a další. Zvýšení sazby na 23 % se týkalo jen papírenských výrobků ze 100% recyklovaného papíru.

V seznamu služeb podléhající základní sazbě byly zejména upřesněny položky týkající se práce výrobní povahy a zároveň ze seznamu bylo vyřazeno stravování a ubytování v rámci dětské rekreace a poskytování neveřejného ubytování.

3.2.2 Rok 1994

Podle dalších vyhodnocení byl zaveden druhý novelizační zákon č. 321/1993 Sb. s účinností od 1. ledna 1994, který měnil a doplňoval zákon č. 588/1992 Sb. Tento zákon nepřinesl rozsáhlé legislativní změny. Jednalo se spíše jen o drobné úpravy.

Z ekologických důvodů byla upravena formulace papírenských výrobků, která říkala, že papíry, kartony, lepenky a výrobky z nich vyrobené na území ČR, které získaly certifikační osvědčení a byly vyrobeny z více, než 70 % recyklovaného papíru spadají do 5% sazby daně. Dále byly sníženou sazbou zdaněny měřiče kapalin, elektronické a ostatní měřiče využívané v domácnostech.

Nová legislativa rozšířila přílohu č. 2 o zprostředkovatelské a organizační služby týkající se loterií a podobných her. Od 1. července 1994 vstoupil v účinnost zákon č. 136/1994 Sb., kterým byly provedeny úpravy textu v rámci přílohy č. 1.

3.2.3 Rok 1995

Další úprava byla provedena zákonem č. 258/1994 Sb. účinným od 1. ledna 1995. Za nejvýznamnější změnu v tomto roce lze považovat pokles základní sazby z 23 % na 22 %. Snížená sazba zůstala neměnná. Proměnou prošel celý § 16 zákona č. 588/1992 Sb. upravující sazby daně, ve kterém např. vznikl nový odstavec upravující finanční pronájem osobního automobilu s následnou koupí zdaněnou 5% sazbou daně. Opět došlo k přesnějšímu vymezení základních pojmů. Novelizační zákon č. 258/1994 Sb. vyústil z praktických zkušeností, které doposud byly získány, a byl také vyvolán klasifikačními změnami týkající se přílohy č. 2.

Nově vznikla příloha č. 3 k zákonu č. 588/1992 Sb., v níž byl vymezen seznam zboží, u kterého byla povinnost rozdělit základ daně při jeho zabudování do stavby. Tomuto ustanovení podléhaly zejména záclony, závěsy, lustry, kamna, krby, plynové vařiče, antény atd. Z toho plyne, že stavební práce, použitý materiál a výrobky zakomponované do stavby podléhaly 5% sazbě, kdežto zboží uvedené v této příloze bylo zdaňováno 22 %.

Seznam zboží podléhající snížené sazbě byl doplněn o vlákninu, kojenecké pleny z bavlny, zdravotní obuv, různé potravinové přípravky mimo esence, výtažky a koncentráty z kávy a jiné.

V příloze č. 2 došlo k formální úpravě, jelikož původní označení položek bylo zrušeno a nahrazeno označením Standardní klasifikace produkce (dále jen „SPK“).

Příloha č. 2 byla rovněž rozšířena o opravy, údržby, služby spojené s podáváním nápojů (např. pivovar, bar), o taxislužbu a další.

3.2.4 Rok 1996

I v roce 1996 došlo k výrazné novelizaci zákona č. 588/1992 Sb. Bylo vytvořeno názvosloví pro označení jednotlivých sazeb DPH dle evropských směrnic. Sazba 22 % byla označena za základní a 5% sazba se stala sníženou sazbou. Tyto pojmy nahradily původní číselné údaje v textu.

Zavedení názvosloví v zákoně č. 588/1992 Sb. mělo za úkol usnadnit plánovaný vstup do EU, budoucí úpravu sazeb DPH a přizpůsobit tak více právní úpravu DPH evropským směrnicím.

Do seznamu zboží podléhající snížené sazbě byly zařazeny stromy, zákrsky, keře rodící jedlé ovoce a ořechy, sazenice, zdravotnický materiál a další. Do snížené sazby daně byly z přílohy č. 2 přeřazeny práce výrobní povahy zahrnující dvoustopá motorová vozidla, televizní a rádiová zařízení a jiné. Dále byla z přílohy č. 2 vypuštěna taxislužba a služby spojené s pronájmem osobních aut s obsluhou. Z přílohy č. 3 byly vyňaty neelektrické průtokové a zásobníkové ohříváče vody.

3.2.5 Rok 1998

Zákon č. 208/1997 Sb. s účinností od 1. ledna 1998 odstraňoval dílčí nedostatky v rámci sblížování českého daňového práva se zeměmi EU. Byly řešeny zejména legislativní problémy, které neodpovídaly požadavkům EU.

Dále byl tímto novelizovaným zákonem proveden převod paliv a energie ze snížené do základní sazby, což vedlo k navýšení příjmů do státní pokladny, ale také k zvýšení jejich cenové hladiny. Pouze tepelná energie zařazená do podpoložek celního sazebníku podle nosičů byla ponechána ve snížené sazbě. Z přílohy č. 1 byly odstraněny minerální oleje, nerostná paliva a jejich výrobky vzniklé při destilaci apod.

3.2.6 Rok 2000

Cílem zákona č. 17/2000 Sb. platného od 1. dubna 2000 bylo provést další úpravy v zákoně č. 588/1992 Sb., které by napomohly bližšímu souladu s EU, a sice s jejími směrnicemi.

Značnou proměnou prošla příloha č. 1, která byla nově vytvořena díky změnám v celním sazebníku. Došlo k úpravě názvu přílohy, názvů jednotlivých položek zboží a aktualizování číselných kódů Harmonizovaného systému (byl použit

2místny, 4místný, maximálně 6místný číselný kód). Zákon č. 17/2000 Sb. opět přesněji vymezoval zdanitelná plnění podléhající snížené sazbě např. výrobky z masa a ryb.

Ani příloha č. 2 se nevyhnula změnám. Ze základní sazby byly vyňaty ubytovací a stravovací služby vyjímaje podávání alkoholických nápojů a prodeje tabákových výrobků.

3.2.7 Rok 2003

I v roce 2003 se projevila snaha odstranit určité rozdílnosti v právní úpravě této daně, aby mohl nastat plynulý vstup do EU. Tyto sblížovací kroky byly zaznamenány v zákoně č. 322/2003 Sb. se dnem účinnosti od 1. října 2003. Některé změny, zejména ty, které se týkaly přeřazení položek do základní sazby, vstoupily v platnost až od 1. ledna 2004.

Do přílohy č. 2 byl zařazen nájem a půjčování osobních aut, telekomunikační služby, výzkum a vývoj, právní a účetní služby, daňové poradenství, průzkum trhu, pátrací a bezpečnostní služby. Základní sazba byla taktéž uplatněna u krátkodobého pronájmu stavby, nájmu nemovitostí a nedokončených staveb, pokud se nejednalo o osvobozená zdanitelná plnění atd.

Početné změny nastaly zejména v příloze č. 1, kde byly ze seznamu zboží podléhající snížené sazbě vypuštěny přístroje na čištění vzduchu, vodoměry, solární zařízení pro ohřev vody, měřiče množství spotřebovaného tepla v domácnostech, vlákna, nátěrové barvy a laky, papíry a z nich vyrobené výrobky, které získaly osvědčení a obsahovaly více jak 70 % recyklovaného papíru a mnoho dalších.

Směrnice EU umožňují jen vymezenému seznamu zboží a služeb podléhat snížené sazbě. Přes značné přesuny zdanitelných plnění do základní sazby, existovala ještě spousta položek, které nebyly v souladu s evropskými směrnici, a to zejména služby.

3.3 Období po vstupu České republiky do Evropské unie²⁴

3.3.1 Rok 2004

Česká republika dnem 1. května 2004 vstoupila do Evropské unie společně s dalšími devíti státy a stala se tak jedním z 25 členů. Zákon č. 588/1992 Sb., který byl ve své podstatě v souladu s evropskými směrnicemi, byl k 30. dubnu 2004 zrušen a nahrazen zákonem o DPH. Tento zákon platí v upravené podobě dodnes.

Zákon o DPH především upravoval oblasti, které nebyly v souladu se směrnicí 77/338/EHS a zjednodušil určování daňových sazeb. Nová legislativa dále přispěla ke zpřehlednění členitosti zákona, neboť zákon č. 588/1992 Sb. byl již dvacet pětkrát novelizován.

Dle důvodové zprávy mělo tímto zákonem dojít k plné slučitelnosti legislativní úpravy DPH s evropskými směrnicemi, avšak tohoto záměru nebylo zcela dosaženo. Zákon o DPH byl do 1. ledna 2006 celkem osmkrát novelizován, což svědčí o tom, že nebyl kvalitně sestaven a nacházelo se v něm mnoho nejasností a rozporuplností se závaznými směrnicemi EU, zejména se směrnicí 77/338/EHS. Např. v celním sazebníku pod položkou potraviny byl mimo jiné zahrnut cement, kámen, mramor, síra a písek. Další vada spočívala v tom, že slovní popis položek neodpovídal číselnému kódu a zákon o DPH neurčoval, které označení má přednost.²⁵

Schválení zákona o DPH provázelo mnoho překážek z důvodu jeho věcných a právních vad. Dokonce i prezident Václav Klaus odmítl toto znění zákona podepsat, jeho veto bylo však poslaneckou sněmovnou přehlasováno.

Základní sazba byla snížena z 22 % na 19 % a stala se výchozí sazbou pro zboží i služby. Snížená 5% sazba mohla být uplatněna na zboží uvedené v příloze č. 1 a na vymezený seznam služeb nacházející se v příloze č. 2. Snížené sazbě mimo jiné podléhalo dodání tepla a chladu. Další výjimkou byla ta ustanovení, u kterých ČR vyjednala na přechodné období 5% sazbou. Snížená sazba mohla být uplatněna na dodávky tepla, ubytovací služby do 31. prosince 2004 a bytové výstavby do konce roku 2007.

Přeřazení zboží, služeb, staveb a stavebních prací do základní sazby podle přílohy H směrnice 77/338/EHS mělo z cenového i sociálního hlediska významný dopad na obyvatelstvo. Základní sazba platila pro převod nemovitostí, pokud zákon

²⁴ Zákon o DPH

²⁵ (Marko, 2004)

o DPH nestanovil jinak, alkoholické nápoje, kávu, čaj, čokoládu, cukrovinky, kakao atd.

Příloha č. 1, ve které byl uveden seznam zboží podléhající snížené sazbě, obsahovala základní potraviny včetně nápojů, vodu, farmaceutické výrobky, zdravotnické prostředky dle zvláštních prostředků, knihy, noviny, brožury, pokud reklama v nich nepřesahovala více jak 50 % plochy, dětské sedačky do automobilu atd. Zařazení dětských plen do snížené sazby neodpovídalo směrnici 77/338/EHS.

V příloze č. 2 byly vymezeny služby podléhající snížené sazbě. Mezi ně patřily opravy zdravotnických prostředků, pozemní hromadná pravidelná doprava cestujících a jejich zavazadel, domácí péče o staré, nemocné a zdravotně postižené, úklidové práce v domácnostech, ubytovací služby, pohřebnictví, ale také kulturní činnosti jako jsou koncerty, výstavy, divadelní představení a další. V roce 2005 se vedla diskuze o zařazení svozu komunálního odpadu do přílohy č. 2, avšak Poslanecká sněmovna tento návrh zavrhl, i přesto že směrnice 77/338/EHS toto plnění umožňovala zdaňovat sníženou sazbou.

Snížené sazbě podléhal také dovoz uměleckých děl, spotřebitelských předmětů a starožitností uvedených v příloze č. 4.

Zákon o DPH označil poštovní služby, televizní a rozhlasové vysílání, zdravotnické služby a zboží, pojišťovací činnost, finanční činnost, výchovu a vzdělání, převod a nájem pozemků, staveb, bytů a nebytových prostor, provoz loterií a podobných her, sociální pomoc za plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně.

3.3.2 Rok 2005²⁶

Jak už bylo zmiňováno, zákon o DPH obsahoval spoustu chyb a nepřesností, proto už po pár měsících vznikla rozsáhlá novela, která přinesla více jak 200 změn.

Nová právní úprava byla novelizována zákonem č. 635/2004 Sb., který měnil některé zákony, tedy i zákon o DPH, na základě přijetí zákona o správních poplatcích se dnem účinností od 1. ledna 2005. Úpravy se především týkaly přílohy č. 2, která byla zcela nově vypracována. Jisté položky byly odstraněny jako např. průmyslové služby apod. a jiné byly nově začleněny např. ubytování studentů na vysokoškolských kolejích v rámci studia, stavební a montážní práce pro sociální bydlení, sportovní a rekreační činnost, přeprava lyžařskými vleky atd. Přesněji byly

²⁶ (Ambrož, 2005)

zformulovány např. umělecké služby a ostatní zábavné služby zahrnující činnost malířů, spisovatelů, interpretů, herců, atd. V rámci přechodného období byla prodloužena ubytovacím službám možnost zdanění sníženou sazbou do konce roku 2005.

3.3.3 Rok 2006²⁷

V tomto roce došlo jen k drobným úpravám zákona o DPH. Zákon č. 377/2005 Sb. doplnil do přílohy č. 2 položku ubytovací služby, která nahradila ubytovací služby pro studenty na vysokoškolských kolejích v rámci jejich studia. Dále již zmiňovaný převod nedokončeného bytového domu byl doplněn do § 48 zákona o DPH.

Další novelizační zákon č. 545/2005 Sb. zákona o DPH rozšířil položku ostatní rekreační činnost o služby posiloven, kondičního cvičení, provoz saun, tureckých a parních lázní.

3.3.4 Rok 2007²⁸

Zákon č. 172/2007 Sb. do zákona o DPH přinesl jedinou změnu, a to takovou, že příloha č. 1 byla doplněna o novou položku, dřevěná paliva a dřevěný odpad.

Do roku 2003 byly sice tyto položky zařazeny ve snížené sazbě, ale v rámci harmonizačního procesu byly od 1. ledna 2004 přesunuty do základní sazby, což zapříčinilo nárůst jejich cenové hladiny, snížení poptávky po těchto produktech a také po tuzemských krbech, kamnech a kotlích. Nakonec se však ukázalo, že evropské směrnice umožňují tyto palivové položky zařadit pod sníženou sazbu daně.

V témže roce byla schválena směrnice 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty, účinná od 1. ledna 2007. Hlavním důvodem přijetí nové směrnice bylo sjednotit již několikrát novelizovanou směrnicí 77/338/EHS a vytvořit tak jednotnou úpravu.

3.3.5 Rok 2008²⁹

I rok 2008 zaznamenal změnu v rámci harmonizaci daňových sazeb, jejímž cílem je sjednotit daňové sazby na jednu. Snížená sazba byla navýšená o 4 %, a tak od 1. ledna 2008 činila 9 %. Toto navýšení pocítil každý z nás, neboť sníženou sazbou byly zdaněny především základní potraviny, voda a další nezbytné zboží a služby. Snížená sazba mohla být nadále uplatňována na dodávku tepla,

²⁷ (Ambrož, 2006)

²⁸ (Galočík, Paikert, 2007)

²⁹ (Pitner, Benda, 2008)

i po uplynutí udělené výjimky, jelikož mezitím byla schválena směrnice 2006/112/ES, která tuto možnost nabízela.

Dalším projevem zákona č. 261/2007 Sb. bylo schválení nového § 47a zákona o DPH, který umožňoval vystavení závazného posouzení o správném zařazení položek do daňové sazby vydaného Ministerstvem financí ČR (dále jen „MF ČR“). Do této doby správné zařazení ověřoval Český statistický úřad, avšak bez závazného rozhodnutí. Dále vznikl § 48a zákona o DPH, který upravoval daňové sazby u staveb pro sociální bydlení a také zde byly z přílohy č. 2 přesunuty stavební a montážní práce pro sociální bydlení. Zákon č. 261/2007 Sb. rozšířil definici vymezující sociální bydlení o rodinný dům, byt, bytový dům atd., a taktéž ji zahrnul do § 48 zákona o DPH.

U bytové výstavby mohla ČR i po roce 2007 využívat sníženou sazbu, jelikož jí byla udělena výjimka na další 3 roky, kterou však odmítla. Z toho důvodu vznikla nová definice sociálního bydlení a celý § 48a zákona o DPH, aby výstavba vybraných staveb nepodléhala základní sazbě.

3.3.6 Rok 2009³⁰

Od 1. ledna 2009 vstoupil v účinnost zákon č. 302/2008 Sb., který čítá 313 novelizačních bodů. Cílem rozsáhlého novelizujícího zákona bylo sladit některá ustanovení se směrnicí 2006/112/ES a judikaturou Evropského soudního dvoru. Jednalo se zejména o technické úpravy.

V příloze č. 1 vznikla samostatná položka živé dřeviny a jiné rostliny, řezané květiny, dekorativní listoví. Dále vznikla samostatná položka rostliny a semena. Z původních tří položek dětských plen vznikla jedna se třemi SKP. K tiskovinám přibýly letáky, prospekty a omalovánky. Z této přílohy byly vyřazeny pouze stromy, zákrsky, keře a keříky rodící jedlé ovoce a ořechy. Dalším projevem zákona č. 302/2008 Sb. bylo napravení chybného označení první položky v příloze č. 1, v níž bylo doplněno, že 5% sazbě mohou podléhat jen živá zvířata, semena a rostliny sloužící k přípravě pokrmů.

Zákon č. 302/2008 Sb. mimo jiné přinesl zpřehlednění přílohy č. 2. Číselný kód SPK byl umístěn před jednotlivé položky a v sestupně seřazen. Zároveň byla příloha č. 2 doplněna o sběr a přepravu komunálního odpadu, odvod a čištění

³⁰ (Benda, 2009)

odpadních vod. Položka úklidové práce v domácnostech byla rozdělena na dvě dílčí položky, a sice mytí oken a čištění vnitřních prostor.

3.3.7 Rok 2010³¹

V tomto roce byla navýšená základní sazba na 20 % a snížená sazba na 10 %. Zajímavostí je, že se jednalo o první rok, ve kterém došlo k zvýšení obou sazeb současně. Příčinou růstu daňových sazeb byl tzv. Janotův balíček úsporných opatření, který reagoval na probíhající ekonomickou krizi.

Další významnou záležitostí bylo přijetí směrnice Rady 2009/47/ES, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o snížené sazby daně z přidané hodnoty. Zejména došlo k rozšíření přílohy III, do které byly mimo jiné přeřazeny položky z přílohy IV. Změny přinesly členským státům možnost využít sníženou sazbu na restaurační a cateringové služby, renovace a opravy soukromých bytů, holičství, drobné úpravy jízdních kol, obuvi, oděvu a také na knihy v jakékoli fyzické podobě. Dále na domácí péči, čištění oken a úklid domácností, avšak u těchto položek ČR sníženou sazbu již uplatňovala.

3.3.8 Rok 2011³²

Od 1. ledna vstoupil v platnost zákon č. 199/2010 Sb., kterým byl upraven § 47a zákona o DPH v souvislosti se vznikem nové soustavy finančních orgánů. Závazné posouzení o správném zařazení položek do příslušné sazby již neposuzovalo ani nevydávalo MF ČR, ale pravomoc byla delegována Generálnímu finančnímu ředitelství, vzniklému od 1. ledna 2011.

Další novelizační zákon č. 47/2011 Sb. nabyt účinnosti dnem 1. dubna 2011. Účinnost tohoto zákona byla původně naplánována na 1. leden, ale vlivem zdlouhavého schvalovacího procesu došlo k jejímu odložení. Zákon č. 47/2011 Sb. se dotkl přílohy č. 2, ve které byla zrušena SPK a nahrazena Klasifikací produkce CZ-CPA s novými kódy. Dále bylo v zákoně o DPH uvedeno, že snížené sazbě podléhají služby, které současně odpovídají textovému popisu a kódu této přílohy.

³¹ (Benda, 2010)

³² (Dušek, 2011)

3.3.9 Rok 2012³³

Začátkem prosince roku 2011 byla ve Sbírce zákonů vyhlášena tzv. sazbová novela, zákona č. 370/2011 Sb., která s účinností od 1. ledna 2012 navýšila sníženou sazbu daně z 10 % na 14 %. Základní sazba zůstala neměnná, tj. 20 %.

Na základě přijetí zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o zdravotnické záchranné službě byl prostřednictvím zákona č. 375/2011 Sb. upraven i zákon o DPH. S účinností od 1. dubna byly mezi plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně zařazeny zdravotní služby a dodání zdravotního zboží. Dalším krokem k plánovanému sjednocení daňových sazeb bylo navýšení snížené sazby o 4 %. Dále zákon č. 370/2011 Sb. vykazoval i několik pozměňovacích návrhů. Umožňovala např. jiným způsobem prokázat jakoukoli chybu v daňovém dokladu.

Zákon č. 370/2011 Sb. zahrnoval také změny účinné od 1. ledna 2013. Jednalo se o zrušení dvou sazeb a jejich sjednocení na 17,5 %. Avšak už tehdy bylo předpokládáno, že dojde buď k úpravě data účinnosti, nebo výše daně. Sjednocením sazeb vláda zamýšlela odstranit poskytované dotace vysoko příjmové skupině v podobě snížené sazby, snížit počet daňových úniků a především získat prostředky k realizaci důchodové reformy. Současně měl být odstraněn např. § 47a zákona o DPH o závazném posouzení správného zařazení položek do příslušné sazby daně, § 48 a § 48a zákona o DPH, které se týkaly sazeb daně u bytové výstavby a staveb pro sociální bydlení. V souvislosti s uplatněním jediné sazby měly být zrušeny přílohy č. 1 a 2 vymezující seznam zboží a služeb podléhající snížené sazbě.

3.3.10 Rok 2013

Podle zákona č. 370/2011 Sb. mělo v tomto roce dojít k sjednocení sazeb na 17,5 %. Nakonec však byl schválen daňový balíček, který sjednocení sazeb odsunul na rok 2016.

S účinností od 1. ledna byla zákonem č. 500/2012 Sb. navýšena základní i snížená sazba o 1 %, tj. na 21 % a 15 %. Rozsah zboží a služeb podléhající snížené sazbě daně nebyl pozměněn s výjimkou přeřazení dětských plen a některých zdravotnických prostředků do základní sazby z důvodu rozporu s legislativou EU. Jednalo se např. o sportovní ortézy, paruky, rentgen a nitroděložní

³³ (Dušek, 2012)

tělíška.³⁴ Seznam zboží podléhající snížené sazbě byl přeřazen do přílohy č. 3. Další novelizační zákon č. 502/2012 Sb. zejména obsahoval technické změny v uplatňování DPH.

3.3.11 Rok 2014³⁵

S účinností od 1. ledna byl novelizován zákon o DPH zákonným opatřením Senátu č. 344/2013 Sb. Velká část změn se týkala terminologie v uplatňování DPH, aby korespondovala se zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále jen „NOZ“) a zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), (dále jen „ZOK“). V zákoně o DPH došlo např. k nahrazení pojmu nemovitost za nemovitou věc, Evropské společenství za Evropskou unii, podnik byl přejmenován na obchodní závod a společnost na korporaci, pod pojmem pacht se skrývá určitý druh pronájmu a závazek je nově označen za dluh.

V návaznosti na NOZ byla vytvořena nová definice pojmu zboží. Pro účely zákona o DPH se pod tímto pojmem rozumí hmotná věc, mimo peněz a cenných papírů, právo stavby, lidské tělo a část lidského těla, živé zvíře, plyn, elektřina, teplo a chlad.

Taktéž od 1. ledna nabyla účinnost šestá část zákona č. 502/2012 Sb., ze které vyplývá povinnost daňovým subjektům podat řádná i dodatečná daňová přiznání a hlášení včetně příloh v elektronické podobě. Výjimkou jsou fyzické osoby, jejichž obrat za 12 předcházejících kalendářních měsíců nepřesáhne 6 miliónů korun.

Sazby DPH zůstávají ve stejné výši, tj. 21 % pro základní sazbu a 15 % pro sníženou sazbu.

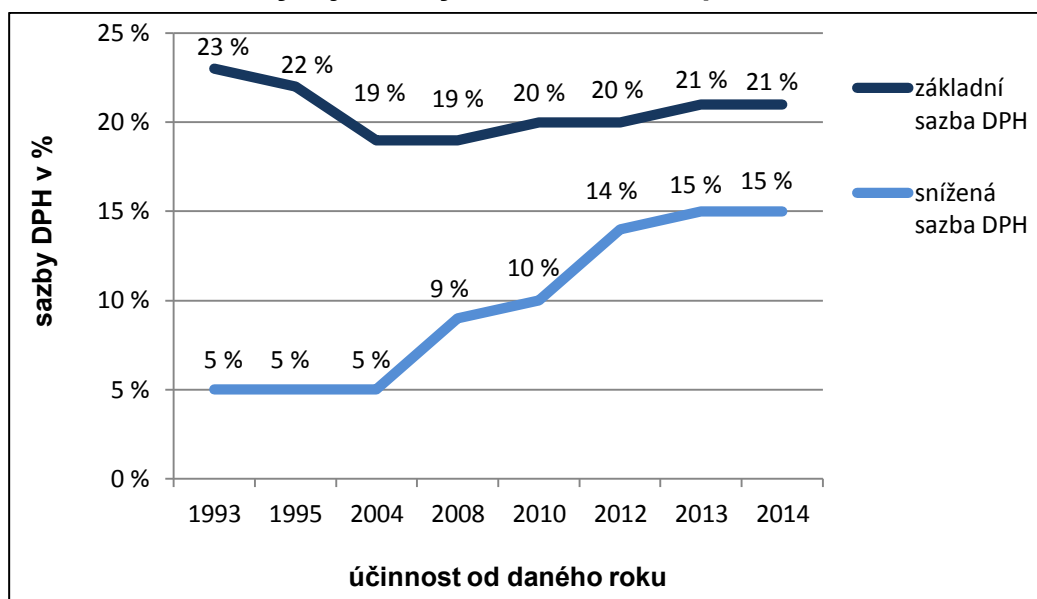
O budoucím vývoji DPH existuje řada spekulací. Hovoří se, že vláda místo sjednocení sazeb na hranici 17,5 %, ke kterému má dojít v roce 2016, zavede od roku 2015, 10%, sazbu na knihy, léky, dětskou výživu a pleny.

³⁴ (Ministerstvo financí ČR, 2013)

³⁵ (Dušek, 2014)

Pro větší přehlednost změn sazeb DPH je uveden Graf 3.1.

Graf 3.1 Přehled vývoje sazby DPH v České republice

Zdroj: vlastní zpracování

3.4 Vývoj spotřeby domácností

Podle České národní banky patří spotřeba domácností mezi váhově nejvýznamnější výdajovou komponentu hrubého domácího produktu (dále jen „HDP“). V roce 2013 tvořily výdaje na konečnou spotřebu domácností 70 % HDP vypočteného výdajovou metodou.³⁶

Z ekonomického pohledu tvoří domácnosti specifický a stabilní sektor národní ekonomiky. Spotřeba domácností je ovlivněna hospodářským cyklem a napomáhá k růstu ekonomiky.

Spotřební výdaje se mezi jednotlivými domácnostmi liší, tudíž lze na spotřebu nahlížet také ze sociálního hlediska. Je možné tedy konstatovat, že struktura výdajů utváří životní úroveň každé domácnosti.³⁷

3.4.1 Vymezení základních pojmů

Domácnost je tvořena buď jednou fyzickou osobou, která uspokojuje pouze své osobní potřeby nebo je tvořena skupinou fyzických osob tzn. vícečlennou domácností, jejímž cílem je zajistit základní potraviny a potřeby pro všechny členy domácnosti. Z ekonomického pohledu je na domácnost nahlíženo jako na spotřebitele, kteří přichází na trh výrobků a služeb, aby uspokojili své potřeby.

³⁶ (Český statistický úřad, 2014)

³⁷ (Gébllová, 2012)

V domácnostech dochází ke slučování příjmů a vytváření tzv. rodinného rozpočtu. Rodinný rozpočet je definován jako plán finančního hospodaření domácností, který slouží ke kontrole finanční situace rodiny a popřípadě ke snížení nadbytečných výdajů. Uvnitř každé domácnosti se vyskytuje netržní pospolné hospodářství.

Spotřeba je ukazatel, který podává informace o tom, kolik finančních prostředků vydaly domácnosti na nákup spotřebního zboží. Odvíjí se od výše příjmů resp. od disponibilního důchodu, který je využíván zejména na výdaje na konečnou spotřebu popř. na tvorbu úspor. Ukazatel spotřeby zahrnuje nákupy rezidentů uskutečněných v tuzemsku i zahraničí.

Spotřební koš je tvořen položky neboli tzv. reprezentanty. Každý reprezentant má svou váhu ve spotřebním koši. Váha je vyjádřena podílem mezi výdaji na danou komoditu a celkovými výdaji domácností. Spotřební koš je využíván k měření cenové hladiny komodit potažmo inflace. Spotřeba domácností je definována právě tímto spotřebním košem.

Do **výdajů domácností na konečnou spotřebu** jsou zahrnovány nákupy každodenních potřeb jako je např. jídlo, pití, oblečení, doprava, energetika, nájemné (včetně imputovaného), ale také výdaje na zdraví, záliby a služby, nákup zboží dlouhodobé spotřeby, výrobky získané se slevou či zdarma, výrobky vyprodukované domácností ke své vlastní spotřebě apod. Všechny tyto produkty slouží buď k přímému uspokojení individuálních potřeb, nebo skupinových potřeb v domácnostech.

Souhrn částek vydaných domácností, vládními institucemi a neziskovými institucemi sloužící domácnostem je roven skutečné konečné individuální spotřebě domácností. Výdaje vládních institucí jsou poskytovány ve formě sociální dávek. Jedná se např. o příspěvky na bydlení, dopravu, zdravotní a sociální péči, ale také o bezplatné školství.³⁸

Dopad daní na spotřebu, práci a kapitál je měřen pomocí implicitní daňové sazby (ITR). **Implicitní sazba daně ze spotřeby** (dále jen „ITRc“) vyjadřuje dopad daní na spotřebu domácností. Mezi daně ovlivňující tuto spotřebu patří zejména DPH a spotřební daně. ITRc se vypočítá jako poměr mezi celkovými příjmy daní

³⁸ (OECD iLibrary, 2009)

ze spotřeby a celkovými konečnými náklady domácností na spotřebu. ITRc v ČR pro rok 2011 činila 21,4 %.³⁹

3.4.2 Rozdělení výdajů na individuální spotřebu podle COICOP⁴⁰

Zamýšleným cílem této klasifikace je roztřídění všech druhů individuální spotřeby podle účelu. Klasifikace je navržena tak, aby široce odrážela rozdíly důchodové flexibility.

CZ-COICOP vychází z aktualizovaného návrhu z roku 2000 a představuje národní verzi mezinárodního standardu COICOP Classification of Individual Consumption by Purpose), který vznikl v roce 1986.

CZ-COICOP slouží k identifikaci výdajů na individuální spotřebu jednotlivých domácností, výdajů na individuální spotřebu neziskových institucí, které slouží domácnostem (dále jen „NISD“) a také výdajů na individuální spotřebu vládních institucí.

Klasifikace CZ-COICOP je rozdělena do tří stupňů dle systematického členění:

- 1. stupeň – oddíl (obecné rozdělení označené dvoumístným číselným kódem),
- 2. stupeň – skupina (třímístný číselný kód),
- 3. stupeň – třída (konkrétní komodita pod čtyřmístným číselným kódem).

Celkově je tato vertikální klasifikace tvořena 14 oddíly, 58 skupinami a 157 třídami. Výdaje domácností spadají pod oddíl 01 až 12, oddíl 13 představuje výdaje NISD a oddíl 14 slouží k identifikaci výdajů vládních institucí.

³⁹ (European Commission, 2012)

⁴⁰ (Český statistický úřad, 2011)

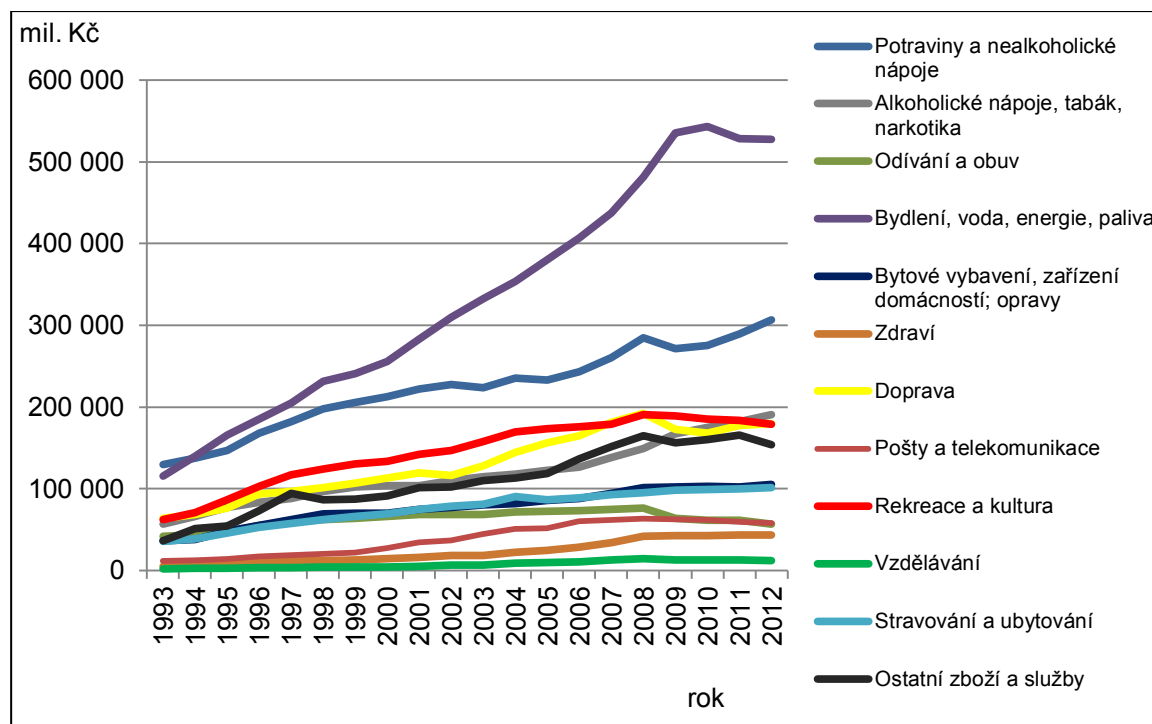
Přehled oddílu klasifikace CZ-COICOP dle Českého statistického úřadu

- 01 Potraviny a nealkoholické nápoje
- 02 Alkoholické nápoje, tabák a narkotika
- 03 Odívání a obuv
- 04 Bydlení, voda, energie, paliva
- 05 Bytové vybavení, zařízení domácností; opravy
- 06 Zdraví
- 07 Doprava
- 08 Pošty a telekomunikace
- 09 Rekreační a kultura
- 10 Vzdělávání
- 11 Stravování a ubytování
- 12 Ostatní zboží a služby
- 13 Výdaje NISD na individuální spotřebu
- 14 Výdaje vládních institucí na individuální spotřebu

3.4.3 Vývoj a struktura výdajů domácností na konečnou spotřebu

Tempo růstu výdajů na spotřebu domácností je zachycen v Grafu 3.2. Během let 1993 až 2012 byla téměř u všech výdajů na konečnou spotřebu domácností zaznamenána rostoucí tendence. Zejména vlivem cenového vývoje prudce vzrostly výdaje za bydlení, vodu, energii a paliva. Zjevný nárůst spotřeby vykazuje také položka alkoholické nápoje, u níž se výdaje za sledované období více než ztrojnásobily. Díky silné konkurenci v maloobchodních sítích pozvolna rostly výdaje za potraviny a nealkoholické nápoje.

Graf 3.2 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností v letech 1993 až 2012
(v národním pojetí a běžných cenách)

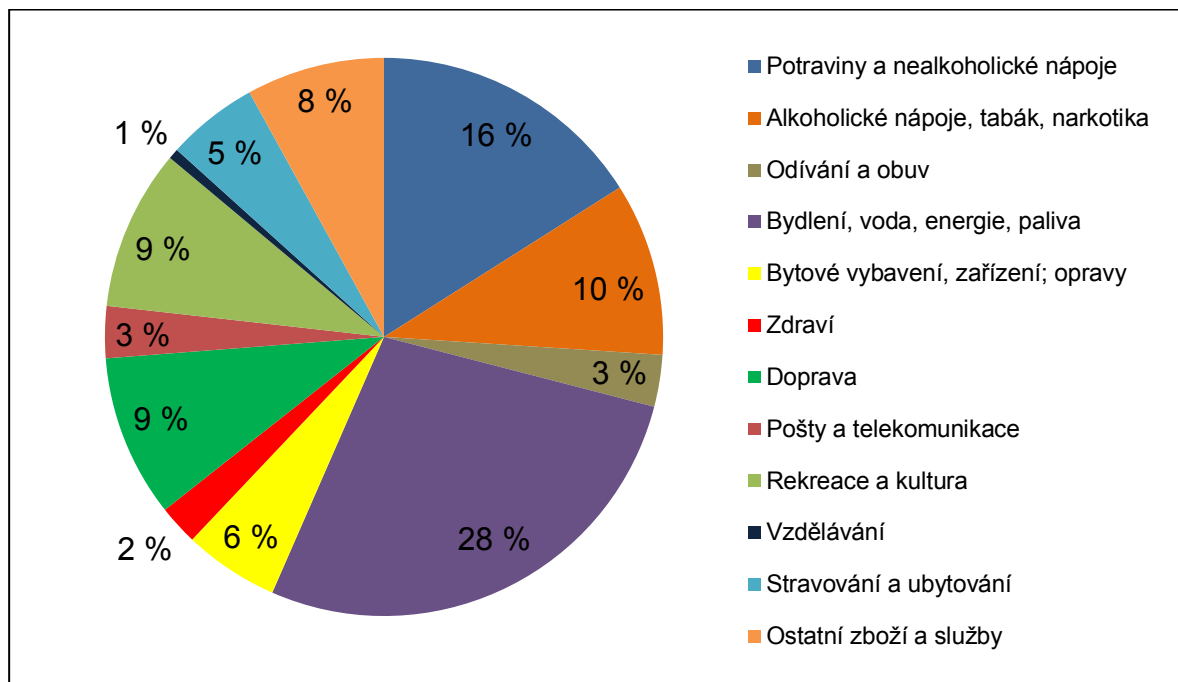
Zdroj: (Český statistický úřad, 2013) + vlastní zpracování

Také lze z Grafu 3.2 vidět, že stoupl podíl výdajů za zdraví, což zapříčinilo nárůst cen léků a nákup potravinových doplňků v důsledku rozšíření jejich spektra. Největší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2008, jenž byl zapříčiněn zavedením regulačních poplatků od ledna 2008. Dále byly zaznamenány zvýšené výdaje za služby pošt a telekomunikací, zejména díky pořízení mobilních telefonů (později internetové připojení). Naopak v posledních letech klesaly výdaje domácností za oděv a obuv, za rekreaci, za vzdělávání a za ostatní zboží a služby.⁴¹

⁴¹ (Český statistický úřad, 2013)

Struktura výdajů domácností v národním pojetí a běžných cenách je zachycena v Grafu 3.3.

Graf 3.3 Struktura výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2012
(v %)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2013) + vlastní zpracování

Z Grafu 3.3 vyplývá, že domácnosti za rok 2012 vydaly nejvíce peněžních prostředků na bydlení, vodu, energii a paliva. Druhou významnou složkou výdajů byly pochopitelně potraviny a nealkoholické nápoje. Na třetí pomyslné místo v žebříčku výdajů dosáhly alkoholické nápoje a tabák. Oproti tomu domácnosti nejméně utratily za vzdělávání.

4 Dopad změn v dani z přidané hodnoty na spotřebu domácností v jednotlivých letech

V této kapitole je zkoumáno, jak změny daňových sazeb ovlivňují spotřební peněžní vydání domácností rozdělených do decilů podle čistého peněžního příjmu na osobu. V rámci této práce byly sledovány domácnosti ve všech 10 decilech, avšak pro samotné srovnání jsou zpracovány jen domácnosti v prvním, pátém a desátém decilu. Časová osa, pro kterou jsou údaje zjišťovány, je zvolena od roku 2005 do roku 2012. Údaje o spotřebním vydání domácností za rok 2013 nebyly v době zpracování bakalářské práce k dispozici.

Pro zjišťování vlivu DPH na spotřebu zboží a služeb byl spotřební koš roztržěn dle sazeb DPH, a tím byly zjištěny váhy jednotlivých položek spadajících do sazby základní, snížené a osvobozené od DPH (viz Tab. 4.1).

Zpracované údaje vychází z dat Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) konkrétně ze statistiky rodinných účtů (dále jen „SRÚ“).

SRÚ poskytuje informace o hospodaření domácností resp. o jejich výši a struktuře. Sleduje výdej domácností, jejich odlišnosti a spotřební zvyklosti. Tyto údaje jsou dále využívány k tvorbě spotřebního koše, k různým ekonomickým a sociálním výzkumům. SRÚ jako jediná poskytuje informace o výdejích domácností v souvislosti s jejími příjmy.

Šetření v rámci SRÚ vychází ze základního a doplňkového souboru. Základní soubor je definován 3 000 domácnostmi. Doplňkový soubor obsahující 400 domácností slouží k získání informací o domácnostech s minimálními příjmy, jejichž zastoupení v základním souboru nepřináší reprezentativní údaje.

Zpravodajské domácnosti jsou vybírány na základě záměrného kvótního výběru. U domácností podle příjmového pásma se kvótou rozumí horní hranice čistého peněžního příjmu na osobu, kterou jsou jednotlivé decily vymezeny.⁴²

⁴² (Český statistický úřad, 2012)

Tab. 4.1 Přehled váh zahrnující DPH

<i>Váhy včetně DPH</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
osvobozeno	16,56	16,56	17,39	17,39	17,39	18,74	18,74	19,83
snížená sazba	28,62	29,43	28,35	28,42	28,84	29,21	29,21	27,63
základní sazba	54,82	54,01	54,26	54,19	53,77	52,05	52,05	52,54

Zdroj: (Šíroký, Střílková, 2014) + vlastní zpracování

Z Tab. 4.1 je zřejmé, že váha u sazby základní byla nejvyšší v roce 2005, zatímco v roce 2010 resp. i v roce 2011 byla váha základní sazby nejnižší díky navýšení sazby o 1 %. Dále lze vidět, že ve sledovaných letech byla váha u sazby snížené nejvyšší v roce 2006, kdy sazba činila 5 %, avšak její nejnižší váha byla zaznamenána v roce 2012, jež sazba činila 14 %. Co se týče plnění osvobozeného od DPH, jeho váhy v průběhu jednotlivých let mírně rostly.

4.1 Spotřební vydání v jednotlivých letech

Provedené výpočty jsou stanoveny na osobu z důvodu dostupných údajů na stránkách ČSÚ, ačkoliv práce je pojata z pohledu domácností. Pro lepší představu je uvedena Tab. 4.2, která udává průměrný počet osob žijících ve zkoumaných domácnostech.

Tab. 4.2 Průměrný počet osob ve zkoumaných decilech v letech 2005 až 2012

	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
1. decil	3,63	3,38	3,22	3,23	3,19	3,29	3,32	3,20
5. decil	2,18	2,13	2,11	2,15	2,01	2,08	1,91	2,09
10. decil	1,73	1,74	1,67	1,69	1,63	1,66	1,66	1,67
průměrná osoba	2,34	2,30	2,30	2,30	2,27	2,26	2,26	2,26

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

4.1.1 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2005

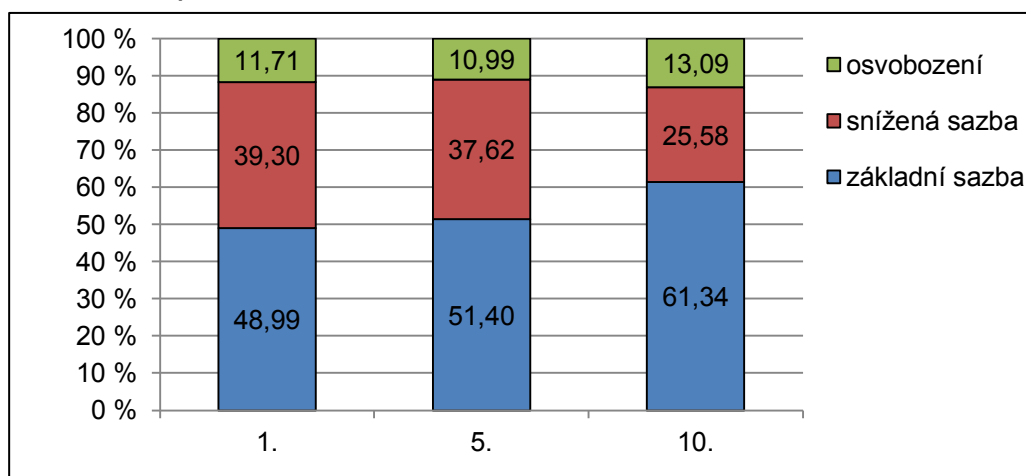
Základní sazba DPH v tomto roce činila 19 % a snížená 5 %. Domácnosti spadající do prvního decilu byly vymezeny horní hranici ročního čistého peněžního příjmu na osobu ve výši 68 736 Kč, u pátého decilu tato hranice činila 103 188 Kč.

Příloha č. 2 znázorňuje spotřební peněžní vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu v roce 2005.

Z Přílohy č. 2 je zřejmé, že domácnosti s nejvyššími příjmy celkově vynaložily na spotřební vydání více jak trojnásobek peněžních prostředků než domácnosti s nejnižšími příjmy. Lze konstatovat, že s rostoucím příjmem, roste také spotřeba zboží a služeb v základní sazbě DPH.

Pro lepší znázornění poměru spotřebních výdajů na zboží a služby v sazbě základní, snížené a osvobozené je uveden také Graf 4.1.

Graf 4.1 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2005)

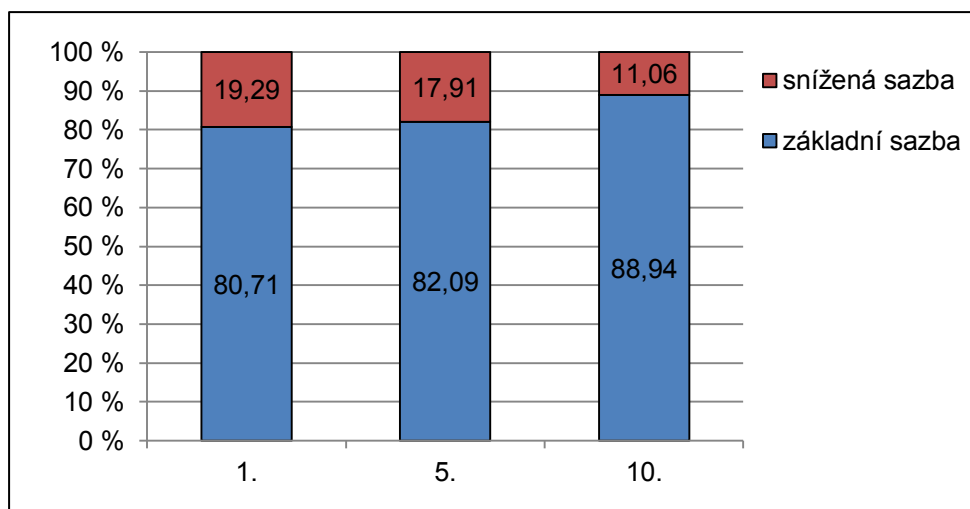

Zdroj: (Český statistický úřad, 2006) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.1 lze vyčíst, že domácnosti s nejvyššími příjmy mají ve svém spotřebním vydání zastoupen nejvyšší podíl komodit podléhajících základní sazbě DPH. Co se týče snížené sazby, největší podíl na jejich spotřebě mají domácnosti s nejnižšími příjmy, a to ve výši 39,30 %. U domácností v pátém decilu tvoří komodity osvobozené od DPH nejmenší podíl na jejich celkové spotřebě.

V Grafu 4.2 je znázorněn podíl zaplacené DPH dle sazeb u domácností v prvním, pátém a desátém decilu.

Graf 4.2 Podíl zaplacené DPH domácnostmi podle čistého peněžního příjmu – decily (průměry na osobu v % za rok 2005)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2006) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.2 vyplývá, že domácnosti s nejnižšími příjmy zaplatily v porovnání s ostatními domácnostmi nejvíce na snížené sazbě, a to 19,29 %. Naopak domácnosti s nejvyššími příjmy vynaložily 88,94 % svých peněžních prostředků na zaplacení základní sazby daně. Dále lze vidět, že s rostoucím příjmem rostou částky zaplacené na základní sazbě DPH. Konkrétní částky vynaložené na DPH těmito domácnostmi znázorňuje Příloha č. 3.

4.1.2 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2006

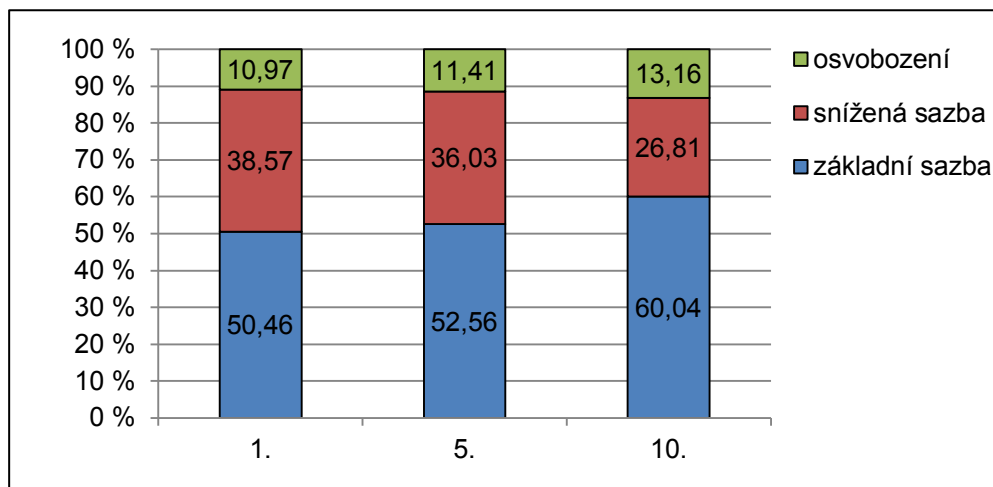
V tomto roce nenastala žádná změna ve výši sazeb DPH. Základní sazba stále činila 19 % a sazba snížená 5 %. Pro zařazení domácností do prvního decilu byla stanovena hranice ročního čistého peněžního příjmu na osobu ve výši 70 468 Kč, u pátého decilu tato hranice činila 110 177 Kč.

Příloha č. 2 ilustruje spotřební peněžní vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu za rok 2006.

I v tomto roce z Přílohy č. 2 vyplývá, že domácnosti s nejvyššími příjmy mají ve spotřebním koši zastoupeno více komodit v základní sazbě než zbývající domácnosti. Zejména ve srovnání s domácnostmi s nejnižšími příjmy činí rozdíl ve spotřebě komodit v základní sazbě 77 301 Kč. Mimo jiné také domácnosti s nejvyššími příjmy vydaly v rámci sledovaných domácností největší částku na zboží a služby osvobozené od DPH.

Pro přehlednější znázornění poměru spotřeby zboží a služeb dle sazby DPH je uveden Graf 4.3.

Graf 4.3 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2006)

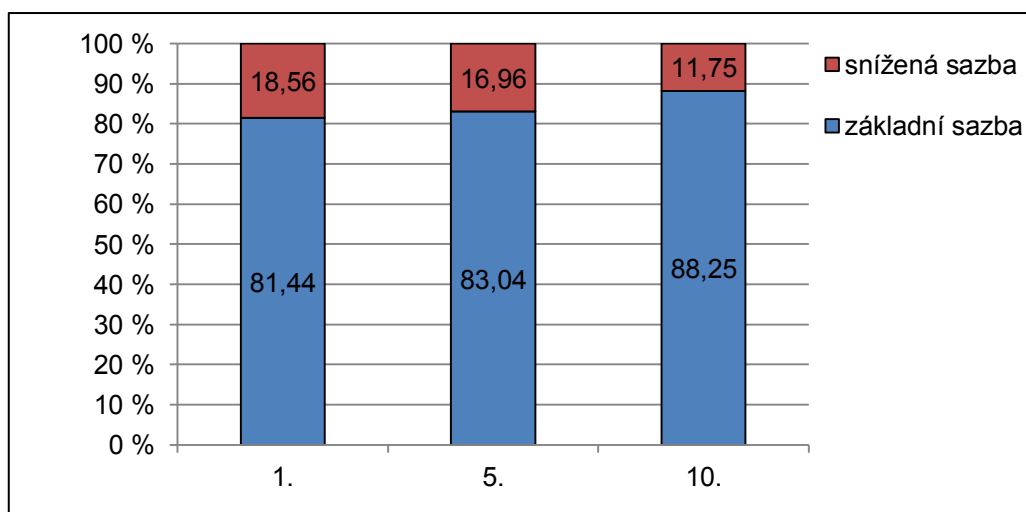

Zdroj: (Český statistický úřad, 2007) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.3 vyplývá, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve spotřebním koši zastoupeno 38,57 % zboží a služeb v sazbě snížené, zatímco domácnosti s nejvyššími příjmy pouze 26,81 %. Avšak podíl spotřebovaných komodit ve snížené sazbě u domácností s nejvyššími příjmy oproti minulému roku vzrostl o 1,23 %, což mohlo zapříčinit přesun ubytovacích a relaxačních služeb do snížené sazby DPH. Dále je zřejmé, že u domácností s nejvyššími příjmy jednoznačně převažuje podíl zboží a služeb v sazbě základní, zatímco u domácností s nejnižšími příjmy nevzniká mezi podíly v základní a snížené sazbě velké rozdíly.

Graf 4.4 znázorňuje, jak velkou část tvoří právě DPH na spotřebním vydání u domácností v prvním, pátém a desátém decilu.

Graf 4.4 Podíl zaplacené DPH domácnostmi podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2006)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2007) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.4 je zřejmé, že základní sazba tvořila největší podíl na zaplacené DPH u domácností s nejvyššími příjmy, a to 88,25 %. Naopak domácnosti s nejnižšími příjmy odvedly v porovnání s ostatními domácnostmi největší podíl za sníženou sazbu, ve výši 18,56 %. Konkrétní údaje o částkách vynaložených na DPH těmito domácnostmi udává Příloha č. 3.

4.1.3 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2007

I v tomto roce zůstaly sazby DPH neměnné, tj. 19 % pro základní sazbu a 5 % pro sazbu sníženou. Horní hranice pro zařazení domácností do prvního decilu byla navýšena na 78 071 Kč ročního čistého peněžního příjmu na osobu, u pátého decilu došlo rovněž k navýšení, a to na 119 326 Kč.

Příloha č. 2 znázorňuje spotřební výdaje uspořádané dle sazby DPH vynaložené domácnostmi v prvním, pátém a desátém decilu za rok 2007.

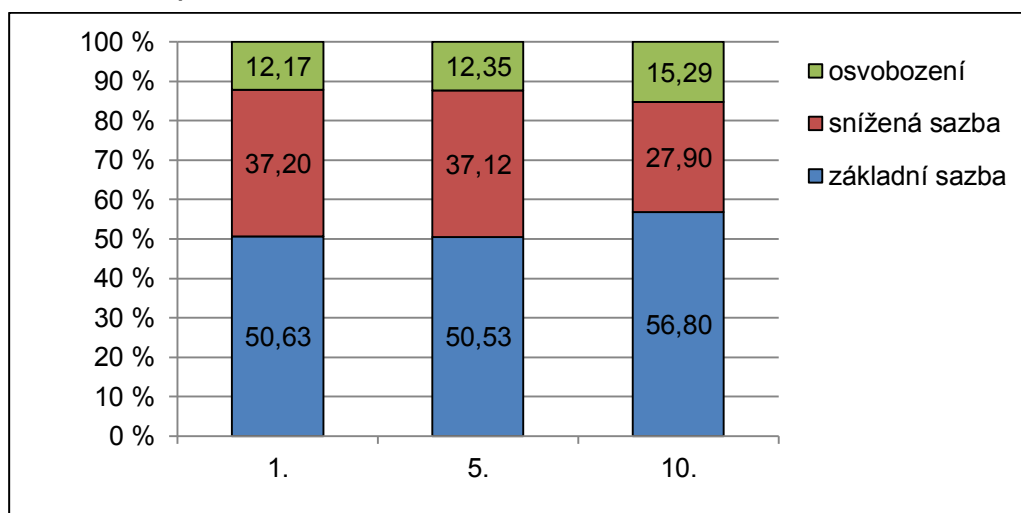
V Příloze č. 2 lze sledovat, že u celkového spotřebního vydání porovnané mezi prvním a pátým decilem nevzniká až tak markantní rozdíl, jak tomu je ve srovnání u domácností v prvním a desátém decilu.

Taktéž je zřejmé, že u domácností s nejvyššími příjmy jednoznačně převažuje spotřeba komodit zatížených základní sazbou než sazbou sníženou. Rozdíl v této spotřebě činí 52 906 Kč. Zatímco domácnosti mající nejnižší příjmy vydaly za zboží a služby zdaněné základní sazbou jen o 8 433 Kč více než za komodity podléhající sazbě snížené. Nízká rozdílnost ve spotřebě u domácností s minimálními příjmy

může být zapříčiněna tím, že nezbytné zboží a služby, které tyto domácnosti převážně nakupují, jsou zdaněné sníženou sazbou daně.

Graf 4.5 slouží pro názornější zobrazení poměru zboží a služeb dle sazby DPH.

Graf 4.5 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2007)

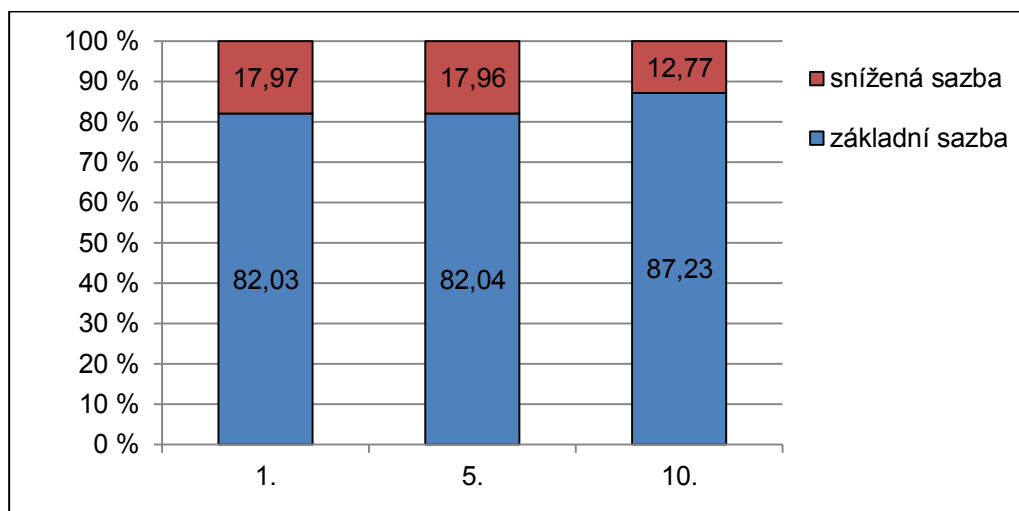

Zdroj: (Český statistický úřad, 2008) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.5 vyplývá, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve své spotřebě zastoupen vyšší podíl komodit zdaněných sníženou sazbou, a to ve výši 37,20 % z celkové spotřeby než domácnosti s nejvyššími příjmy, kde tento podíl činí 27,90 %. Co se týče sazby základní, její podíl na spotřebě mají vyšší domácnosti s nejvyššími příjmy než domácnosti s nejnižšími příjmy. Taktéž podíl zboží a služeb od DPH osvobozených je u domácností s nejvyššími příjmy nejvyšší, přestože výše příjmů na spotřebu tohoto plnění nemá žádný vliv.

Graf 4.6 udává, kolik zaplatí jednotlivé domácnosti na sazbě snížené a základní.

Graf 4.6 Podíl zaplacené DPH domácnostmi podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2007)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2008) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.6 lze vyčíst, že u domácností s nejnižšími příjmy se na zaplacené DPH podílí více sazba snížená, a to ve výši 17,97 %, než u domácností s nejvyššími příjmy, jejichž podíl činí 12,77 %. Kolik konkrétně zaplatily tyto domácnosti na DPH, udává Příloha č. 3.

4.1.4 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2008

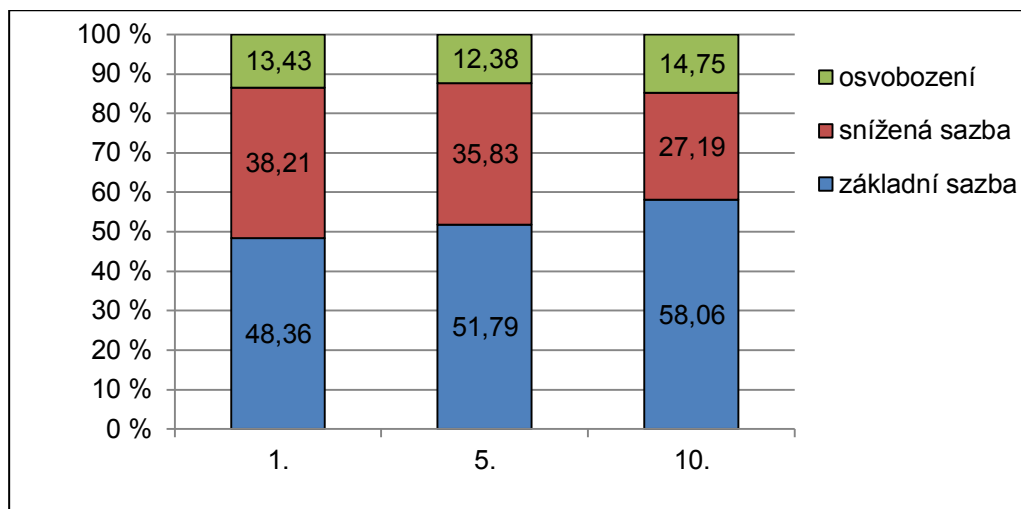
V tomto roce došlo ke zvýšení snížené sazby z 5 % na 9 %, sazba základní zůstala ve stejné výši, tj. 19 %. Hodnota max. ročního čistého peněžního příjmu na osobu u prvního decilu činila 85 596 Kč, u pátého decilu byla tato hodnota stanovena ve výši 127 571 Kč.

V Příloze č. 2 lze vidět spotřební vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu za rok 2008.

Z Přílohy č. 2 je zřejmé, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve spotřebě zastoupeno nejméně komodit osvobozených od DPH než domácnosti s nejvyššími příjmy. Lze také vyčíst, že velikost spotřeby zboží a služeb v základní sazbě závisí, jak vysokého příjmu domácnosti dosahují.

Pro lepší znázornění poměru spotřeby zboží a služeb v sazbě základní, snížené a osvobozené od DPH u domácností v prvním, pátém a desátém decilu je uveden Graf 4.7.

Graf 4.7 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2008)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2009) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.7 je zřejmé, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve svém spotřebním koši zastoupen vyšší podíl zboží a služeb ve snížené sazbě než domácnosti s nejvyššími příjmy, konkrétně tento rozdíl činí 11,02 %. Opačně tomu je u komodit v základní sazbě, jež je domácnosti s nejvyššími příjmy spotřebovaly o 9,7 % více než domácnosti s nejnižšími příjmy. Co se týče osvobozeného plnění lze vidět, že největší podíl ve spotřebě mají domácnosti v desátém decilu, zatímco nejméně na spotřebu těchto komodit vydaly domácnosti v pátém decilu.

Příloha č. 4 ilustruje, o kolik se zvýší spotřební vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu v roce 2008 oproti roku 2007 díky zvýšení snížené sazby DPH o 4 %.

Z Přílohy č. 4 vyplývá, že díky zvýšení snížené sazby o 4 % zaplatily domácnosti s nejnižšími příjmy na DPH o 1 013 Kč více oproti roku 2007. Rovněž se toto zvýšení dotklo i domácností s nejvyššími příjmy, jež zaplatily na DPH o 2 036 Kč více než v roce 2007. Kolik konkrétně zaplatily tyto domácnosti na DPH v roce 2008, udává Příloha č. 3.

4.1.5 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2009

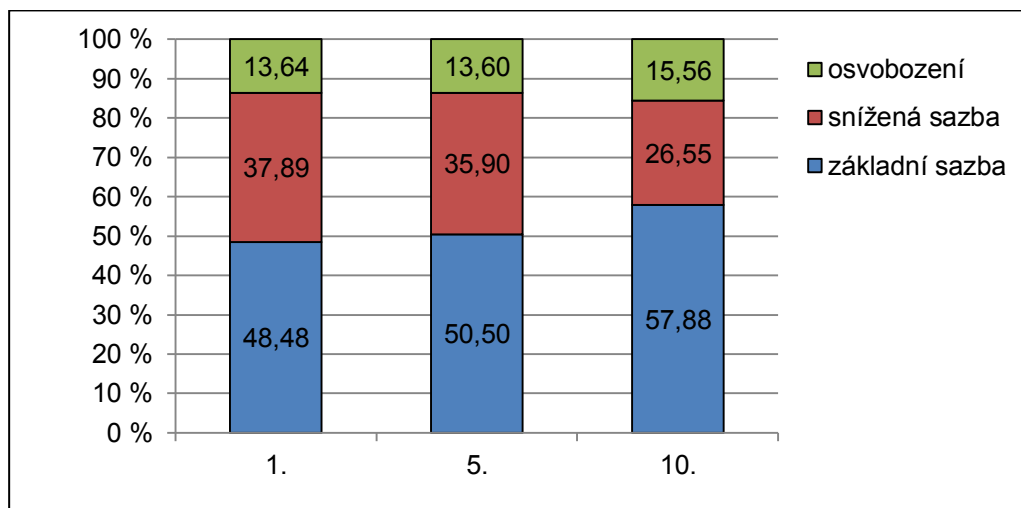
V roce 2009 činila základní sazba 19 % a sazba snižená 5 %. Domácnosti spadající do prvního decilu byly vymezeny horní hranici ročního čistého peněžního příjmu na osobu ve výši 88 205 Kč, u pátého decilu tato hranice činila 132 912 Kč.

Příloha č. 2 udává spotřební výdaje dle sazby DPH vynaložené domácnostmi v prvním, pátém a desátém decilu za rok 2009.

Z Přílohy č. 2 vyplývá, že domácnosti s nejvyššími příjmy spotřebovaly téměř čtyřnásobně více zboží a služeb v základní sazbě než domácnosti s nejnižšími příjmy. V případě porovnání spotřeby komodit zatížené sníženou sazbou, rozdíl není tak výrazný. Dále je také zřejmé, že domácnosti s nejnižšími příjmy vynaložily nejméně peněžních prostředků na spotřebu zboží a služeb od DPH osvobozených. V tomto případě lze říci, čím nižší příjmové pásmo, tím nižší spotřeba komodit osvobozených od DPH, přestože výše příjmů nemá na tuto spotřebu žádný vliv.

Pro lepší znázornění poměru zboží a služeb dle jednotlivých sazeb DPH je uveden Graf 4.8

Graf 4.8 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2009)

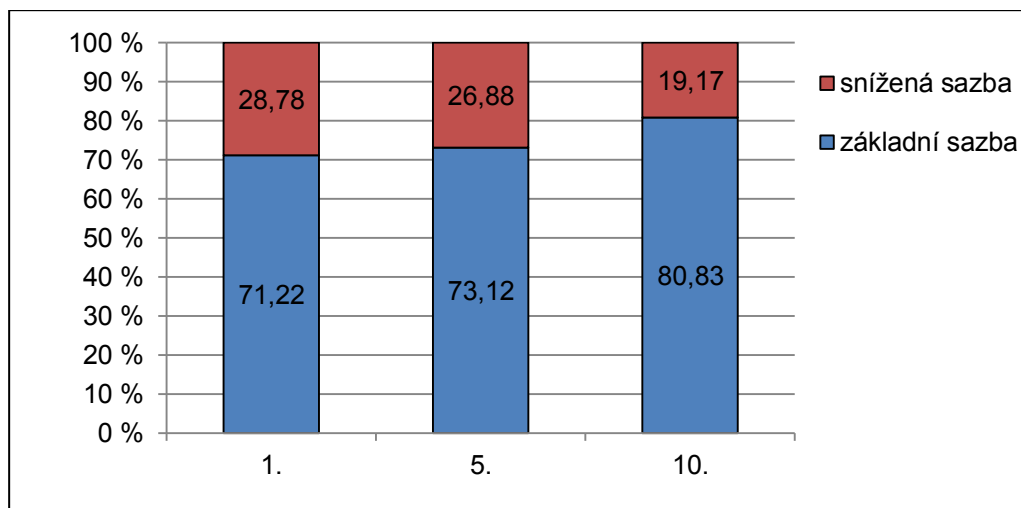

Zdroj: (Český statistický úřad, 2010) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.8 vyplývá, že nejvyšší podíl zboží a služeb v sazbě snížené se nachází u domácností s nejnižšími příjmy. V porovnání s domácnostmi s nejvyššími příjmy činí tento rozdíl 10,84 %. Avšak domácnosti mající roční peněžní příjem na osobu nejvyšší, mají nejvyšší podíl na spotřebě zboží a služeb zatížených základní sazbou, a to 57,88 %.

Graf 4.9 ilustruje, jakou část tvoří jednotlivé sazby DPH na spotřebním vydání u domácností v prvním, pátém a desátém decilu.

Graf 4.9 Podíl zaplacené DPH domácnostmi podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2009)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2010) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.9 je zřejmé, že na spotřebním vydání u domácností s nejnižšími příjmy tvoří snížená sazba 28,78 % a sazba základní 71,22 %, přičemž v porovnání s ostatními domácnostmi zaplatily tyto domácnosti na snížené sazbě nejvíce. Domácnosti s nejvyššími příjmy zaplatily v rámci svého spotřebního vydání na základní sazbě o 9,61 % více a zároveň o stejné procento zaplatily méně na snížené sazbě než domácnosti s nejnižšími příjmy. Konkrétní částky vynaložené na DPH těmito domácnostmi udává Příloha č. 3.

4.1.6 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2010

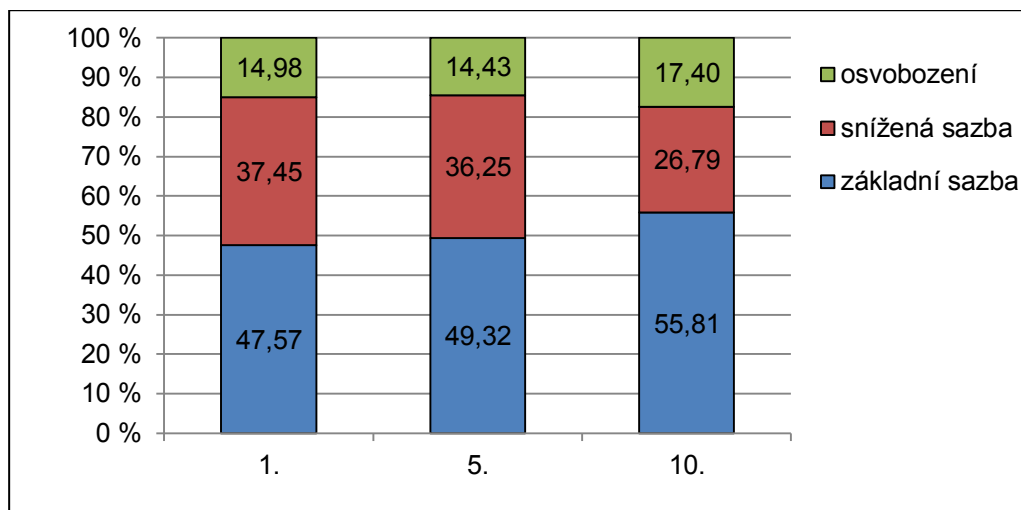
V tomto roce došlo ke zvýšení obou sazeb DPH o 1 %, tzn., že základní sazba činila 20 % a sazba základní 5 %. Domácnosti zařazené do prvního decilu byly vymezeny horní hranicí ročního čistého peněžního příjmu na osobu, a to ve výši 91 335 Kč, u pátého decilu tato hranice činila 137 737 Kč.

Příloha č. 2 znázorňuje spotřební vydání dle jednotlivých sazeb DPH domácností v prvním, pátém a desátém decilu v roce 2010.

Z Přílohy č. 2 lze konstatovat, že u domácností s nejvyššími příjmy jednoznačně převažuje spotřeba zboží a služeb v základní sazbě, konkrétně za tyto komodity zaplatily 115 169 Kč. Zatímco rozdíl ve spotřebě zboží a služeb dle jednotlivých sazeb DPH u domácností s nejnižšími příjmy není tak výrazný.

Pro přehlednější znázornění podílů spotřeby zboží a služeb v sazbě snížené, základní a osvobozené od DPH u domácností v prvním, pátém a desátém decilu je uveden Graf 4.10

Graf 4.10 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazeb DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2010)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2011) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.10 vyplývá, že nejvyšší podíl zboží a služeb v sazbě snížené spotřebovaly domácnosti s nejnižšími příjmy, konkrétně 37,45 %. Co se týče osvobozeného plnění, lze vidět, že nejvyšší podíl ve spotřebě je zaznamenán u domácností s nejvyššími příjmy, zatímco nejnižší podíl se nachází u domácností v pátém decilu, z čeho vyplývá, že nezáleží na výši příjmů.

Příloha č. 4 ukazuje rozdíly v částkách vynaložených na DPH domácnostmi v prvním, pátém a desátém decilu mezi roky 2009 a 2010.

Z Přílohy č. 4 lze vidět, že na základě zvýšení základní i snížené sazby o 1 % zaplatily domácnosti s nejnižšími příjmy na DPH v průměru o 510 Kč více než v roce 2009, přičemž 246 Kč tohoto zvýšení je díky sazbě snížené a 264 Kč díky sazbě základní. Také je zřejmé, že zvýšení sazeb DPH se nejvíce projevilo u domácností v pátém decilu, u nichž spotřební výdaje vzrostly o 764 Kč v porovnání s rokem 2009, z toho 423 Kč se na tomto zvýšení podílí sazba snížená a 341 Kč sazba základní. Dále lze konstatovat, že domácnosti s nejvyššími příjmy kvůli reformě zaplatily na DPH za zboží a služby ve snížené sazbě o 409 Kč více než v roce minulém, ale zároveň vydaly za zboží a služby v základní sazbě o 259 Kč méně. Konkrétní částky vynaložené na DPH těmito domácnostmi v roce 2010 znázorňuje Příloha č. 3.

4.1.7 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2011

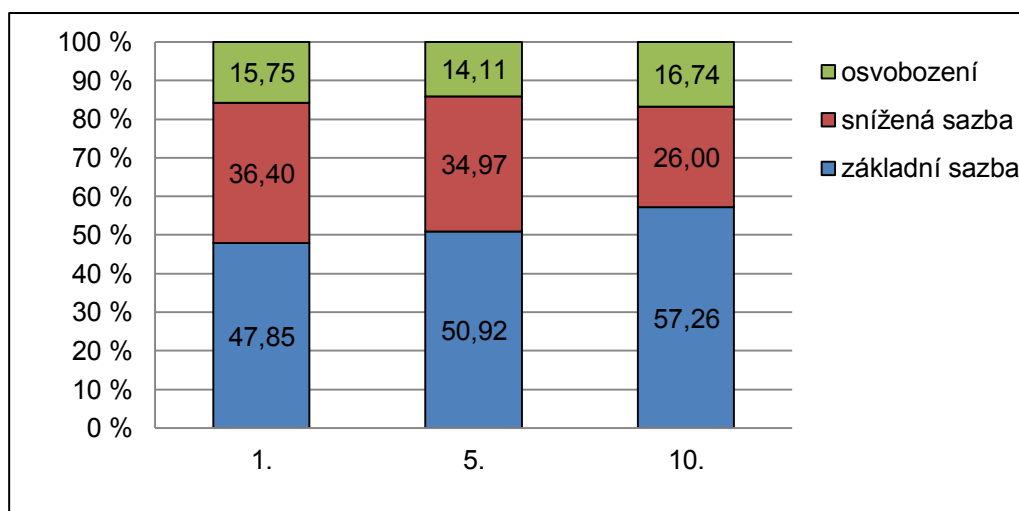
V roce 2011 činila základní sazba 20 % a snížená sazba 5 %. Domácnosti spadající do prvního decilu byly vymezeny ročním čistým peněžním příjmem na osobu resp. jeho horní hranicí, která pro tento rok byla stanovena ve výši 88 880 Kč, u pátého decilu tato hranice činila 140 934 Kč.

Příloha č. 2 znázorňuje spotřební peněžní vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu v roce 2011.

Z Přílohy č. 2 lze vidět, že domácnosti s nejvyššími příjmy zaplatily celkově za spotřební vydání o 148 429 Kč více než domácnosti s příjmy nejnižšími. Taktéž je zřejmé, že mezi těmito domácnostmi nastal výrazný rozdíl zejména ve spotřebě komodit v základní sazbě, jež činí 91 070 Kč.

Pro lepší znázornění poměru spotřeby zboží a služeb dle jednotlivých sazeb DPH je uveden také Graf 4.11.

Graf 4.11 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazby DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2011)

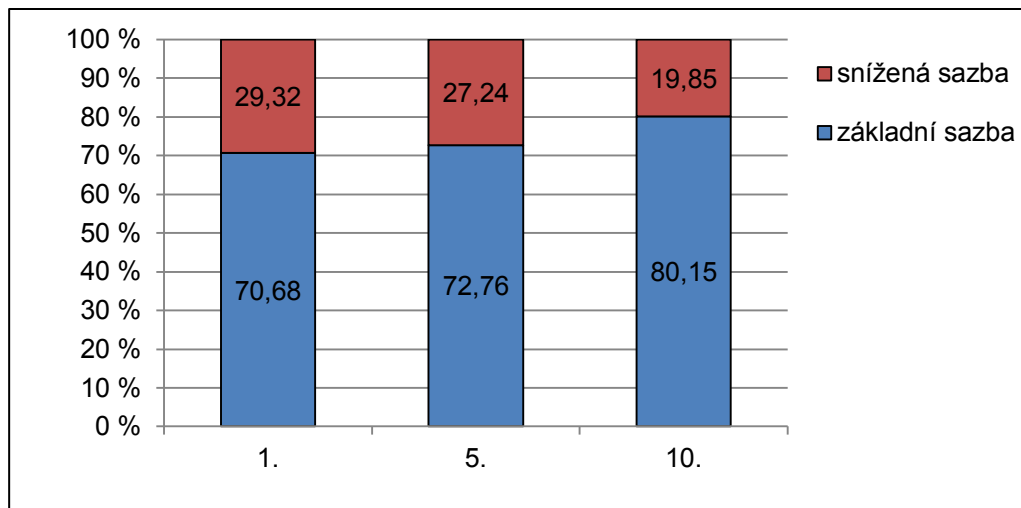
Zdroj: (Český statistický úřad, 2012) + vlastní zpracování

V Grafu 4.11 lze pozorovat, že domácnosti s nejvyššími příjmy mají ve svém spotřebním koši zastoupeno 57,26 % zboží a služeb v sazbě základní, zatímco domácnosti s nejnižšími příjmy pouze 47,85 %. Také je zřejmé, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve svých spotřebních výdajích zastoupeno větší procento zboží a služeb se sníženou sazbou, než domácnosti s nejvyššími příjmy. Konkrétně u domácností s nejnižšími příjmy tento podíl dosahuje 36,40 %, zatímco

u domácností s nejvyššími příjmy činí podíl zboží a služeb podléhající snížené sazbě 26,00 % na jejich celkovém spotřebním vydání.

Graf 4.12 ukazuje podíl DPH dle sazby na spotřebním vydání u domácností v prvním, pátém a desátém decilu.

Graf 4.12 Podíl zaplacené DPH domácnostmi podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2011)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2012) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.12 lze vidět, že u domácností s nejnižšími příjmy tvoří podíl zaplacené snížené sazby větší část na spotřebním vydání než u domácností s příjmy nejvyššími. Konkrétně tento podíl u domácností s nejvyššími příjmy činí 19,85 %, zatímco u domácností s nejnižšími příjmy 29,32 %. Co se týče domácností v pátém decilu, podílem na zaplacené DPH se spíše přibližují k domácnostem s nejnižšími příjmy, jež je mezi nimi rozdíl pouze 2,08 %. Kolik konkrétně zaplatily tyto domácnosti na DPH, znázorňuje Příloha č. 3.

4.1.8 Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v roce 2012

V tomto roce došlo k navýšení snížené sazby DPH z 10 % na 14 %, základní sazba zůstala neměnná, tj. 20 %. Hodnota ročních čistých peněžních příjmu na osobu pro zařazení domácností do prvního decilu činila max. 92 589 Kč, u pátého decilu byla tato hodnota nastavena v max. výši 142 905 Kč.

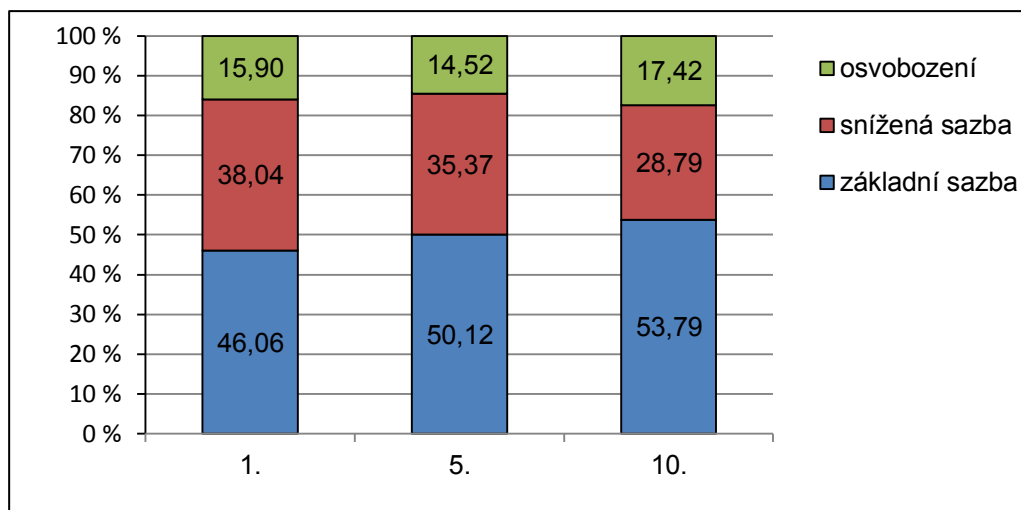
Příloha č. 2 ilustruje spotřební peněžní vydání domácností v prvním, pátém a desátém decilu v roce 2012.

Z Přílohy č. 2 je zřejmé, že domácnosti s nejvyššími příjmy mají ve svém spotřebním koši zastoupeno mnohem více zboží a služeb zatížené základní sazbou

než domácnosti s minimálními příjmy. Konkrétně domácnosti s nejvyššími příjmy vydaly za tyto komodity o 77 597 Kč více než domácnosti s příjmy nejnižšími.

Graf 4.13 slouží pro názornější zobrazení poměru spotřeby komodit dle jednotlivých sazeb DPH u domácností v prvním, pátém a desátém decilu.

Graf 4.13 Porovnání podílů výdajů na komodity dle sazby DPH domácností podle čistého peněžního příjmu ve zkoumaných decilech (průměry na osobu v % za rok 2012)

Zdroj: (Český statistický úřad, 2013) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.13 vyplývá, že domácnosti s nejnižšími příjmy spotřebovaly větší podíl zboží a služeb ve snížené sazbě než domácnosti s nejvyššími příjmy. Konkrétně tento rozdíl mezi domácnostmi činí 9,25 %. Dále lze vidět, že u domácností s nejvyššími příjmy činí podíl komodit v základní sazbě 53,79 %, zatímco u domácností s nejnižšími příjmy tento podíl dosahuje pouze 46,06 %. Lze tedy říci, čím vyšší příjmové pásmo, tím vyšší procento ve spotřebě zaujímá zboží a služby zatížené základní sazbou.

Příloha č. 4 udává, o kolik více zaplatily na DPH domácnosti v prvním, pátém a desátém decilu díky zvýšení snížené sazby z 10 % na 14 %, ke kterému došlo v roce 2012. Srovnání je provedeno mezi roky 2011 a 2012.

Z Přílohy č. 4 vyplývá, že domácnosti s nejnižšími příjmy zaplatily díky zvýšení snížené sazby na DPH za zboží a služby zdaněné sníženou sazbou o 1 101 Kč více než v roce 2011. U domácností s nejvyššími příjmy se toto vydání navýšilo o 2 165 Kč oproti roku 2011, avšak tyto domácnosti zároveň vydaly na DPH o 2 071 Kč méně za zboží a služby v základní sazbě. Taktéž domácnosti v pátém decilu zaplatily na DPH za spotřebu komodit zatížených základní sazbou o 394 Kč

méně než v roce 2011, kdežto domácnosti s nejnižšími příjmy zaplatily na základní sazbě o 174 Kč více než v roce 2011. Konkrétní částky vynaložené na DPH těmito domácnostmi v roce 2012 poskytuje Příloha č. 3.

4.2 Spotřební vydání průměrné osoby dle příjmového pásma

Tab. 4.3 udává spotřební výdaje průměrné osoby během let 2005 až 2012, včetně meziročního srovnání.

Tab. 4.3 Spotřební vydání průměrné osoby podle čistého peněžního příjmu na osobu (v Kč za rok)

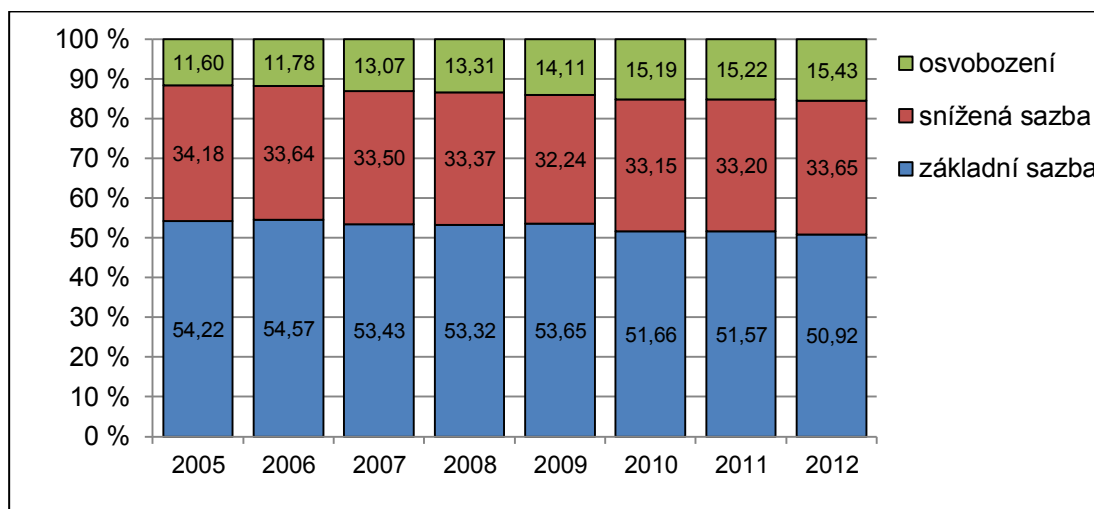
<i>rok</i>	<i>Spotřební výdaje – základní sazba</i>	<i>Rozdíl</i>	<i>Spotřební výdaje – snížená sazba</i>	<i>Rozdíl</i>	<i>Spotřební výdaje - osvobození</i>	<i>Rozdíl</i>
2005	49 393	-	31 137	-	10 563	-
2006	53 126	3 733	32 749	1 612	11 470	907
2007	55 580	2 454	34 844	2 095	13 592	2 122
2008	59 851	4 271	37 462	2 618	14 941	1 349
2009	61 859	2 008	37 179	- 283	16 271	1 330
2010	60 056	- 1 803	38 531	1 352	17 659	1 388
2011	60 794	- 738	39 138	607	17 947	288
2012	60 502	- 292	39 983	845	18 334	387

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z Tab. 4.3 vyplývá, že výdaje průměrné osoby za zboží a služby zdaněné základní sazbou byly meziročně nejvyšší v roce 2008. Dále lze vidět, že od roku 2010 se její meziroční spotřební vydání za tyto komodity snižovalo. V roce 2008, kdy došlo ke zvýšení snížené sazby o 4 %, výdaje za komodity ve snížené sazbě meziročně vzrostly o 2 618 Kč, zatímco za stejné situace se tyto výdaje v roce 2012 meziročně navýšily pouze o 845 Kč. Co se týče spotřeby zboží a služeb od DPH osvobozených, objevují se v meziročním srovnání zjevné odchylky.

Graf 4.14 je určen k názornějšímu zobrazení poměru spotřeby zboží a služeb dle sazby DPH u průměrné osoby.

Graf 4.14 Podíl výdajů na komodity dle sazby DPH průměrné osoby podle čistého peněžního příjmu na osobu (v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

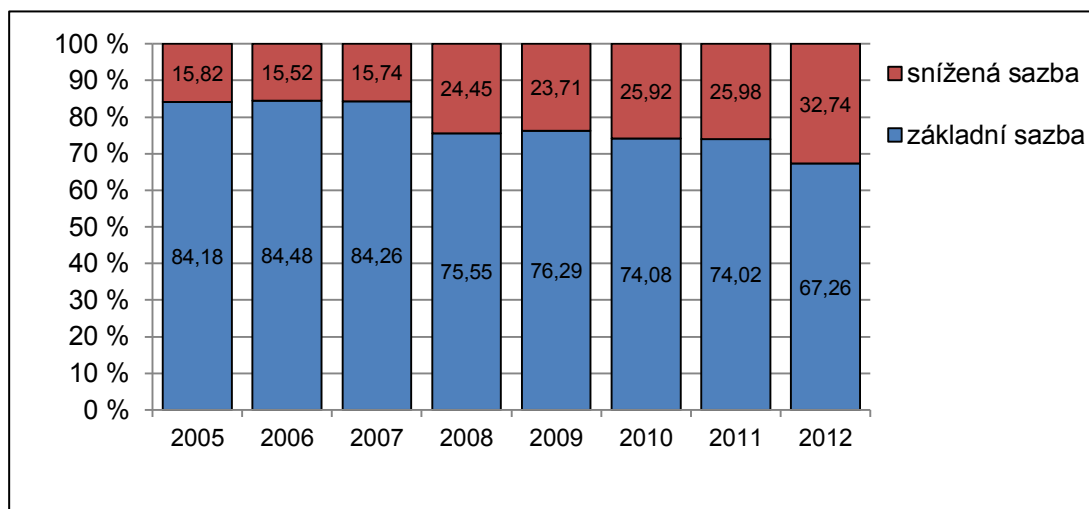
Z Tab. 4.14 vyplývá, že 33,37 % výdajů průměrné osoby bylo v roce 2008 vynaloženo na zboží a služby v sazbě snížené, 53,32 % v sazbě základní a 13,31 % na komodity od DPH osvobozené. V roce 2010 tyto podíly ve srovnání s rokem 2008 mírně klesly, vyjímaje plnění osvobozené od DPH, které vzrostlo o 1,88 %. Dále lze vidět, že v roce 2012 mírně vzrostl podíl ve spotřebě zboží a služeb zatížené sníženou sazbou oproti roku 2010.

Příloha č. 5 ukazuje, kolik vynaložila osoba v průměrné domácnosti na DPH v průběhu let 2005 až 2012, včetně meziročního srovnání.

Z Přílohy č. 5 je zřejmé, že na základě zvýšení obou sazeb DPH o 1 % v roce 2008 vznikl největší meziroční nárůst DPH u sazby základní i snížené, kdy průměrná osoba zaplatila o 682 Kč více na základní sazbě a o 1 434 Kč více na sazbě snížené než v roce 2007. Také lze vyčíst, že další výrazná odchylka nastala v roce 2012, kdy průměrná osoba meziročně zaplatila na základní sazbě o 48 Kč méně než v roce 2011, zatímco v důsledku zvýšení snížené sazby o 4 % zaplatila na sazbě snížené o 1 352 Kč více.

Pro lepší zobrazení poměru zaplacené DPH průměrnou osobou je uveden také graf 4.15

Graf 4.15 Podíl zaplacené DPH průměrné osoby podle čistého peněžního příjmu na osobu (v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z grafu 4.15 vyplývá, že v roce 2008 při zvýšení snížené sazby o 4 % došlo k výraznému zvýšení podílu zaplacené snížené sazby DPH, konkrétně tento rozdíl v porovnání s rokem 2007 činí 8,71 %. Dále lze vidět, že při zvýšení obou sazeb v roce 2010 o 1 % se podíl na celkové vydané částce na DPH u základní sazby zvýšil a u snížené sazby snížil. Taktéž v roce 2012 lze pozorovat vyšší podíl snížené sazby na celkové zaplacené DPH oproti roku předcházejícímu, neboť došlo opět ke zvýšení snížené sazby, a to z 10 % na 14 %.

4.3 Spotřební vydání domácností s nejnižšími příjmy

Tab. 4.4 udává spotřební výdaje domácností s nejnižšími příjmy během let 2005 až 2012, včetně meziročního srovnání.

Tab. 4.4 Spotřební vydání domácností s nejnižšími příjmy podle čistého peněžního příjmu na osobu (průměry na osobu v Kč za rok)

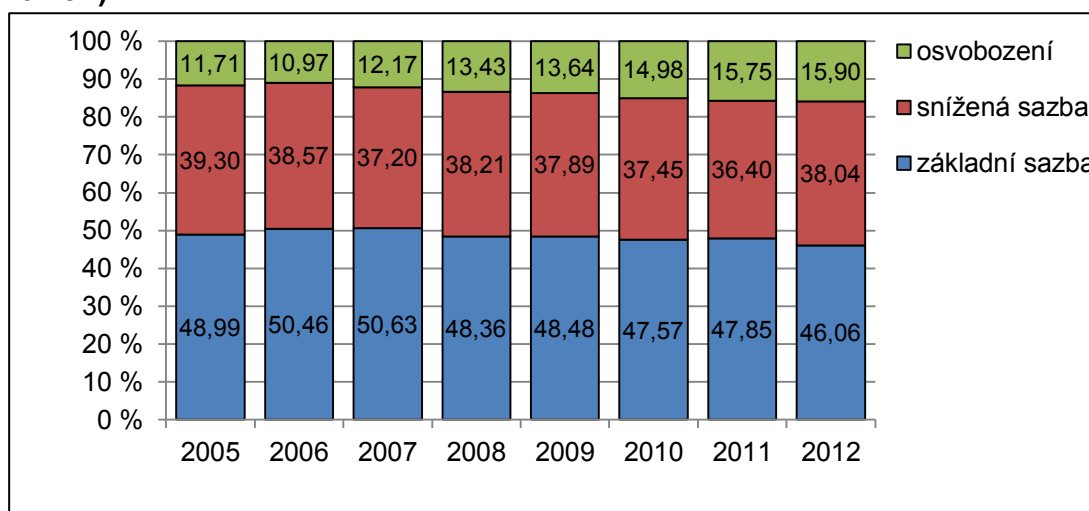
rok	Spotřební výdaje – základní sazba	Rozdíl	Spotřební výdaje – snížená sazba	Rozdíl	Spotřební výdaje - osvobození	Rozdíl
2005	26 948	-	21 619	-	6 443	-
2006	28 114	1 166	21 490	- 129	6 108	- 335
2007	31 784	3 670	23 351	1 861	7 640	1 532
2008	32 568	784	25 735	2 384	9 042	1 402
2009	32 986	418	25 778	43	9 278	236
2010	33 186	200	26 124	346	10 453	1 175
2011	30 870	- 2 316	23 487	- 2 637	10 163	- 290
2012	31 915	1 045	26 354	2 867	11 015	852

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z Tab. 4.4 je zřejmé, že u domácností s nejnižšími příjmy byly výdaje za zboží a služby zatížené základní sazbou meziročně nejvyšší v roce 2007, zatímco v roce 2011 spotřební vydání v sazbě základní meziročně pokleslo o 2 316 Kč. Dále je zřejmé, že při zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2008 došlo k nárůstu výdajů za komodity ve snížené sazbě o 2 384 Kč. V roce 2011 meziroční spotřeba těchto komodit výrazně klesla, a to o 2 637 Kč. Na základě dalšího navýšení snížené sazby o 4 % v roce 2012, vzrostly spotřební výdaje za tyto komodity o 2 867 Kč.

Pro lepší znázornění poměru spotřeby komodit v sazbě základní, snížené a osvobozené od DPH u domácností s nejnižšími příjmy je uveden Graf 4.16.

Graf 4.16 Podíl výdajů na komodity dle sazby DPH u domácností s nejnižšími příjmy podle čistého peněžního příjmu na osobu (průměry na osobu v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

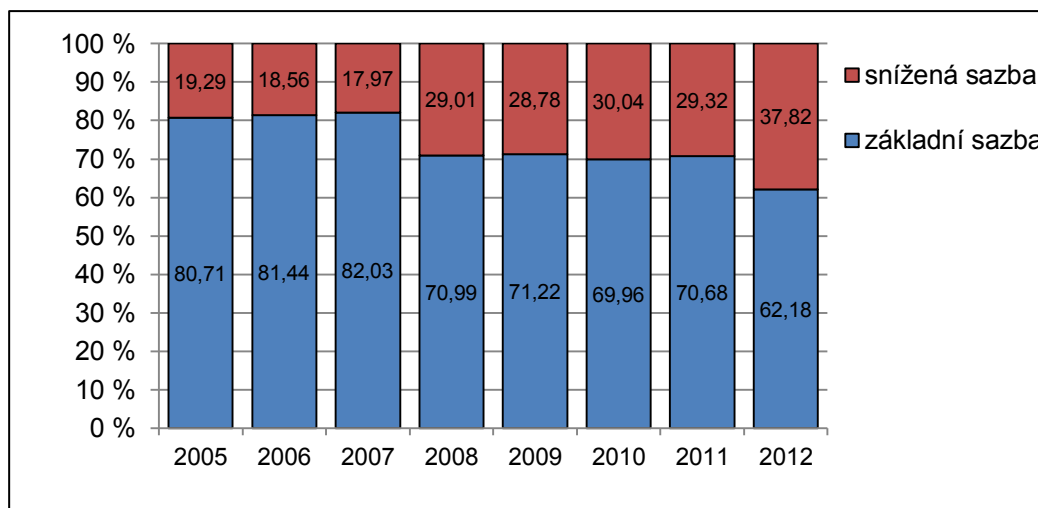
Z grafu 4.16 vyplývá, že podíl komodit ve snížené sazbě má v průběhu sledovaných let klesající tendenci, vyjímaje roky, ve kterých došlo ke zvýšení snížené sazby o 4 %, tj. rok 2008 a 2012. Dokonce i v roce 2010, kdy došlo ke zvýšení snížené sazby o 1 %, se tento podíl v porovnání s rokem 2009 snížil o 0,44 %. Co se týče spotřeby zboží a služeb v základní sazbě, nejvyšší podíl na celkové spotřebě je zaznamenán v roce 2007, a to ve výši 50,63 %, zatímco v roce 2012 tento podíl činil pouhých 46,06 %. Zboží a služby osvobozené od DPH se v nejvyšší míře podílely na celkové spotřebě těchto domácností v roce 2012, konkrétně 15,90%.

Příloha č. 5 ilustruje, kolik zaplatily domácnosti s nejnižšími příjmy na DPH během let 2005 až 2012, včetně meziročního srovnání.

Z Přílohy č. 5 lze vidět, že při zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2008 zaplatily domácnosti s nejnižšími příjmy na snížené sazbě o 1 013 Kč více než v roce 2007. Dále lze pozorovat, že díky zvýšení obou sazeb DPH o 1 % v roce 2010 zaplatily tyto domácnosti o 264 Kč více na základní sazbě a o 246 Kč více na sazbě snížené než v roce 2009. Další zvýšení snížené sazby rovněž o 4 % v roce 2012 zapříčinilo, že domácnosti zaplatily na snížené sazbě o 1 101 Kč více než v roce 2011.

Graf 4.17 udává, kolik zaplatily domácnosti s nejnižšími příjmy na sazbě snížené a základní.

Graf 4.17 Podíl zaplacené DPH domácnostmi s nejnižšími příjmy podle čistého peněžního příjmu (průměry na osobu v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.17 lze vidět, že podíl snížené sazby na celkové zaplacené DPH se v průběhu sledovaných let zvyšuje, jelikož v roce 2005 činil pouhých 19,29 %, zatímco v roce 2012 tento podíl činil 37,82 %. Nejvýraznější změna nastala v roce 2008 díky zvýšení snížené sazby o 4 %, kdy se tento podíl v porovnání s rokem 2007 navýšil o 11,04 %. I v roce 2012 nastalo výrazné zvýšení podílu snížené sazby oproti roku přecházejícímu, rovněž díky zvýšení snížené sazby o 4 %, a to o 8,5 %.

4.4 Spotřební vydání domácností s nejvyššími příjmy

Tab. 4.5 udává spotřební výdaje domácností s nejvyššími příjmy během let 2005 až 2012, včetně meziročního srovnání.

Tab. 4.5 Spotřební vydání domácností s nejvyššími příjmy podle čistého peněžního příjmu na osobu (průměry na osobu v Kč za rok)

rok	Spotřební výdaje – základní sazba	Rozdíl	Spotřební výdaje – snížená sazba	Rozdíl	Spotřební výdaje - osvobození	Rozdíl
2005	105 423	-	43 963	-	22 492	-
2006	105 415	- 8	46 170	2 207	22 659	167
2007	103 980	- 1 435	51 074	4 904	27 994	5 335
2008	115 513	11 533	54 101	3 027	29 349	1 355
2009	121 838	6 325	55 888	1 787	32 761	3 412
2010	115 169	- 6 669	55 283	- 605	55 283	22 522
2011	121 940	6 771	55 371	88	35 638	- 19 645
2012	109 512	- 12 428	58 614	3 243	35 476	- 162

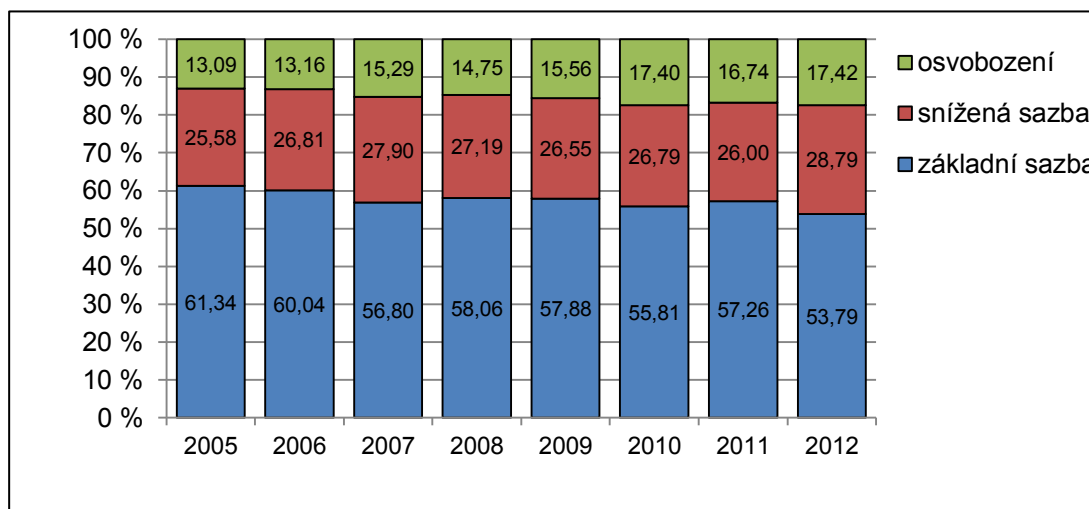
Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z Tab. 4.5 např. vyplývá, že domácnosti na základě zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2008 zaplatily za spotřebu komodit ve snížené sazbě pouze o 1 355 Kč více než v roce 2007. V roce 2010 na základě zvýšení obou sazeb DPH o 1 % výdaje za komodity ve snížené sazbě meziročně vzrostly o 22 522 Kč, zatímco výdaje za zboží a služby v sazbě základní meziročně klesly o 6 669 Kč.

Dále lze pozorovat, že největší meziroční nárůst výdajů za zboží a služby podléhající základní sazbě nastal v roce 2008, zatímco největší meziroční pokles těchto výdajů je zaznamenán v roce 2012. Na základě zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2012 spotřební výdaje za zboží a služby zatížené sníženou sazbou meziročně poklesly o 162 Kč.

Pro přehlednější znázornění podílů spotřeby zboží a služeb v sazbě snížené, základní a osvobozené od DPH u domácností s nejvyššími příjmy je uveden Graf 4.18.

Graf 4.18 Podíl výdajů na komodity dle sazby DPH u domácností s nejvyššími příjmy podle čistého peněžního příjmu na osobu (průměry a osobu v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

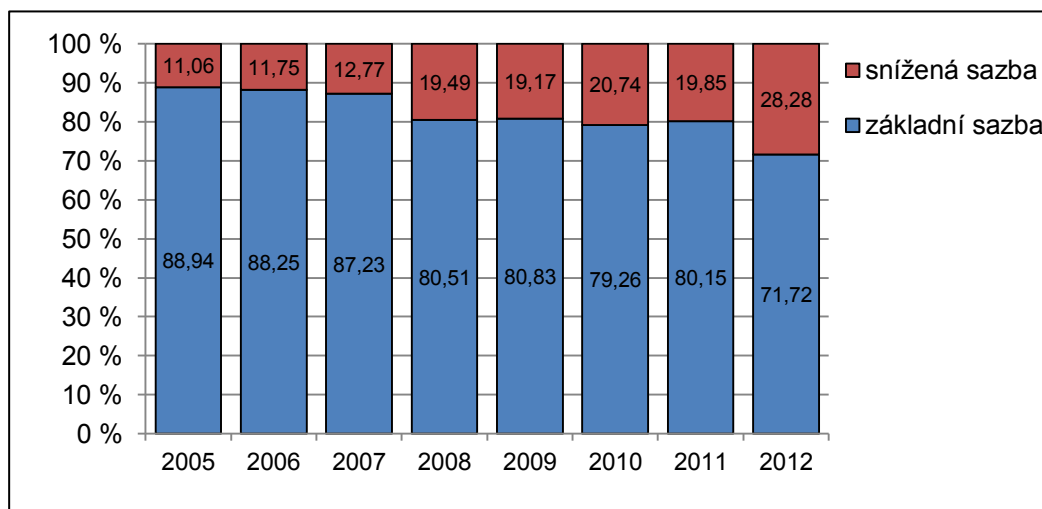
Z Grafu 4.18 vyplývá, že 27,19 % výdajů těchto domácností bylo v roce 2008 vynaloženo na komodity ve snížené sazbě a 58,06 % na komodity v sazbě základní. Dále je zřejmé, že nejvyšší podíl snížené sazby na celkovém spotřebním vydání je zaznamenán v roce 2012, a to ve výši 28,79 %. Co se týče podílu zboží a služeb osvobozených od DPH převažuje v průběhu sledovaných let rostoucí tendence.

Příloha č. 5 udává, částky vynaložené na DPH domácnostmi s nejvyššími příjmy dle jednotlivých let, včetně meziročního srovnání.

Z Přílohy č. 5 vyplývá, že díky zvýšení snížené sazby o 1 % v roce 2008 zaplatily domácnosti s nejvyššími příjmy na základní sazbě o 1 841 Kč více a na sazbě snížené dokonce o 2 036 Kč více než v roce 2007. Za zmínku také stojí rok 2010, ve kterém došlo ke zvýšení obou sazeb DPH o 1 %, avšak domácnosti zaplatily na základní sazbě o 259 Kč méně než v roce předcházejícím. Další výrazná odchylka je zaznamenána v roce 2012, kdy tyto domácnosti meziročně zaplatily na snížené sazbě o 2 165 Kč více díky navýšení snížené sazby o 4 % a zároveň zaplatily na základní sazbě o 2 071 Kč méně než v roce 2011.

V Grafu 4.19 je znázorněn podíl zaplacené DPH dle sazeb u domácností s nejvyššími příjmy.

Graf 4.19 Podíl zaplacené DPH domácnostmi s nejvyššími příjmy podle čistého peněžního příjmu (průměry na osobu v % za rok)

Zdroj: (Český statistický úřad) + vlastní zpracování

Z Grafu 4.19 vyplývá, že u domácností s nejvyššími příjmy je taktéž zaznamenána rostoucí tendence podílu snížené sazby na celkové vydané částce na DPH, jelikož v roce 2005 tento podíl činil 11,06 % a v roce 2012 činil 28,38 %. Taktéž díky zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2008 i 2012 došlo k navýšení podílu snížené sazby, avšak ne k tak výraznému jako u domácností s nejnižšími příjmy. Konkrétně v roce 2008 domácnosti zaplatily o 6,72 % více než v roce předcházejícím, a v roce 2012 zaplatily na snížené sazbě o 8,43 % více než v roce 2011.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak změny daňových sazeb ovlivňují spotřebu domácností dle příjmového pásma resp. domácností v prvním a desátém decilu v průběhu let 2005 až 2012. Pro dosažení cíle byla práce rozdělena do dvou teoretických kapitol a do jedné praktické kapitoly.

V první teoretické kapitole jsou charakterizovány obecné znaky daní, daňový systém, DPH a směrnice Evropské unie implementující do právní úpravy DPH. Taktéž jsou okrajově popsány sazby DPH v členských zemích Evropské unie.

Předmětem druhé teoretické kapitoly je vývoj daňových sazeb v České republice. Kapitola je členěna do dílčích podkapitol po jednotlivých letech a v každé z nich je zkoumána výše daňových sazeb a zařazení zboží a služeb do příslušných sazeb daně. Dále jsou v této části zmíněny základní pojmy týkající se spotřeby domácností a je graficky zachycena struktura a vývoj výdajů domácností.

Kapitola praktická je rozdělena do dílčích podkapitol dle jednotlivých let (2005 až 2012), u nichž je na základě výpočtů zkoumán podíl spotřeby komodit dle sazeb DPH a podíl zaplacené DPH u domácností v prvním, pátém a desátém decilu. Dále je v kapitole uvedena průměrná osoba, domácnosti s příjmy nejnižšími, nejvyššími a jejich vývoj spotřebního vydání a zaplacených částek na DPH v průběhu sledovaných let.

Z provedených výpočtů je zřejmé, že domácnosti s nejnižšími příjmy mají ve svém spotřebním koši zastoupen vyšší podíl zboží a služeb zatížených sníženou sazbou než domácnosti s příjmy nejvyššími, a proto DPH převážně působí lehce regresivně. Tento jev je způsoben tím, že domácnosti s nejvyššími příjmy nakupují dražší předměty dlouhodobé spotřeby, vydávají větší množství peněžních prostředků na rekreaci, kulturu, stravovací a ubytovací služby, odívání a obuv atd. než domácnosti s příjmy nejnižšími.

V roce 2008 na základě zvýšení snížené sazby DPH o 4 % se u domácností s nejnižšími příjmy zvýšil podíl zboží a služeb v sazbě snížené o 1,01 % a u domácností s nejvyššími příjmy tento podíl vzrostl pouze o 0,71 % v porovnání s rokem 2007. Zvýšení snížené sazby o 1 % v roce 2010 se u domácností s nejnižšími příjmy projevilo poklesem podílu komodit v sazbě snížené, a to o 0,76 % v porovnání s rokem 2008. Stejná situace nastala také u domácností s příjmy nejvyššími, jejichž podíl také poklesl, a to o 0,4 %. V roce 2012 díky navýšení

snížené sazby o 4 % vzrostl u domácností s nejvyššími příjmy podíl komodit v sazbě snížené o 2 % v porovnání s rokem 2010, zatímco u domácností s příjmy nejnižšími vzrostl podíl pouze o 0,59 %.

Na základě srovnání částek vynaložených na DPH u domácností s nejnižšími příjmy a domácností s příjmy nejvyššími je také zjištěno, že domácnosti s nejnižšími příjmy vydaly na DPH větší část svých čistých peněžních příjmů než domácnosti s příjmy nejvyššími.

Konkrétně je zjištěno, že díky zvýšení snížené sazby o 4 % v roce 2008 se u domácností s nejnižšími příjmy zvýšil podíl zaplacené DPH na sazbě snížené o 11,04 % oproti roku 2007, zatímco tento podíl u domácností s příjmy nejvyššími vzrostl pouze o 6,72 %. Taktéž díky zvýšení snížené sazby o 1 % v roce 2010, došlo k navýšení podílu zaplacené snížené sazby u domácností s příjmy nejnižšími, a to o 1,03 % v porovnání s rokem 2008. U domácností s příjmy nejvyššími vzrostl tento podíl o 1,25 %. Další zvýšení v roce 2012 se projevilo více u domácností s nejnižšími příjmy, u nichž podíl na zaplacené snížené sazbě vzrostl o 7,78 % v porovnání s rokem 2010, zatímco u domácností s příjmy nejvyššími bylo zaznamenáno zvýšení tohoto podílu jen o 7,54 %.

Rovněž je zjištěno, že se spotřeba komodit osvobozených od DPH zpravidla neodvíjí od příjmového pásma domácností, jelikož v průběhu sledovaných let byl zaznamenán nejmenší podíl těchto komodit ve spotřebním koši u domácností v pátém decilu, s výjimkou let 2006 a 2008, kdy tento jev nastal u domácností s nejnižšími příjmy.

Míra dopadu DPH závisí na struktuře spotřebních výdajů domácností dle jejich příjmového pásma, zda jednotlivé spotřební položky podléhají základní sazbě, snížené či jsou od DPH osvobozeny.

Seznam použité literatury

a) Odborná kniha

- [1] AMBROŽ, Jan. *Daň z přidané hodnoty, Komentovaný zákon v platném znění 2005*. 2. vyd. Praha: Vydavatelství Vladimír Vyskočil – KORŠACH, 2005. 252 s. ISBN 80-86296-07-5.
- [2] AMBROŽ, Jan. *Daň z přidané hodnoty, Komentovaný zákon v platném znění 2006*. 3. vyd. Praha: Vydavatelství Vladimír Vyskočil – KORŠACH, 2006. 276 s. ISBN 80-86296-11-3.
- [3] BENDA, Václav. *Daň z přidané hodnoty 2009*. Praha: ASPI, a.s., 2009. 145 s. ISBN 978-80-7357-426-0.
- [4] BENDA, Václav a Tomáš HAVEL. *Daň z přidané hodnoty 2010*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 146 s. ISBN 978-80-7357-524-3.
- [5] DUŠEK, Jiří. *DPH 2011 zákon s přehledy*. 8. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 232 s. ISBN 978-80-247-3619-8.
- [6] DUŠEK, Jiří. *DPH 2012 zákon s přehledy*. 9. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4080-5.
- [7] DUŠEK, Jiří. *DPH 2014 zákon s přehledy*. 11. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. 256 s. ISBN 978-80-247-5119-1.
- [8] GALOČÍK, Svatopluk a Oto PAIKERT. *DPH 2007 výklad s příklady*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 232 s. ISBN 978-80-247-1855-2.
- [9] JAMES, Simon and Christopher NOBES. *The Economics of Taxation. Principles, Policy and Practice*. 10. vyd. Birmingham: Fiscal Publications, 2010. 324 s. ISBN 978-1906201-13-5.
- [10] KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie. Úvod do problematiky*. 2., aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2006. 120 s. ISBN 978-80-7357-423-9.
- [11] KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

- [12] PITNER, Ladislav a Václav BENDA. *Daň z přidané hodnoty s komentářem podle právního stavu k 1. 1. 2008*. 3. vyd. Olomouc: ANAG, 2008. 431 s. ISBN 978-80-7263-447-7.
- [13] SCHULTZOVÁ, Anna a kol. *Daňovníctvo. Daňová teória a politika I.* díl. Bratislava: Iura Edition, 2011. 260 s. ISBN 978-80-8078-407-2.
- [14] ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.
- [15] Zákon č. 588 ze dne 24. listopadu 1992 o dani z přidané hodnoty. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní republiky*. 1992, částka 117, s. 3500-3517. Dostupný také z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=588&r=1992>.
- [16] Zákon č. 235 ze dne 1. dubna 2004 o dani z přidané hodnoty. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 78, s. 4946-5010. Dostupný také z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=235&r=2004>.

b) Článek v odborném časopise

- [17] EUROPEAN COMMISSION. Statistical books. *Taxation trends in the European Union - Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. 2013 edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. 311 s. ISSN 1831-8789. Dostupné také z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-13-001/EN/KS-DU-13-001-EN.PDF
- [18] GÉBLOVÁ, Alena. *Spotřeba domácností má významný sociální rozměr*. [online]. 2012, roč. 02, č. 6 [cit. 2014-02-21]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/140025BFD1/\\$File/1804120610_14.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/140025BFD1/$File/1804120610_14.pdf)
- [19] ŠIROKÝ, Jan a Regína STŘÍLKOVÁ. *Changes in the VAT burden on expenses of a selected in the Czech Republic (2007 - 2012)*. XIX. Ročník mezinárodní konference. Teoretické a praktické aspekty veřejných financí. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, 11. – 12. dubna 2014. Praha: Vysoká škola financí a účetnictví, 2014. 10 s. ISBN: 978-80-245-2022-3.

c) Elektrické dokumenty a ostatní

- [20] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. ČNB: *Výběr dat. Vybrané ukazatele státního rozpočtu.* [online]. ČNB [17. 02. 2014]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=1411&p_strid=BA&p_lang=CS
- [21] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Časové řady výdajů na konečnou spotřebu domácností.* [online]. ČSÚ [21. 02. 2014]. Dostupné z:
http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.spotr_dom
- [22] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Domácnosti v ČR: příjmy, spotřeba, úspory a dluhy 1993 - 2012.* [online]. ČSÚ [21. 02. 2014]. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9500181680/\\$File/115911a03.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9500181680/$File/115911a03.pdf)
- [23] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *HDP výdajová metoda.* [online]. ČSÚ [20. 02. 2014]. Dostupné z:
http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.makroek_vydaj
- [24] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Klasifikace individuální spotřeby CZ-COICOP.* [online]. ČSÚ [5. 11. 2013]. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_individualni_spotreby_\(cz_coicop\)](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_individualni_spotreby_(cz_coicop))
- [25] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Statistika rodinných účtů – Metodika.* [online]. ČSÚ [02. 03. 2014]. Dostupné z:
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rodinne_ucty
- [26] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Výdaje na konečnou spotřebu domácností podle účelu v České republice (dle klasifikace COICOP).* [online]. ČSÚ [21. 02. 2014]. Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0404.pdf
- [27] EUROPEAN COMMISSION. EC: *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union.* [online]. EC [19. 02 2014]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

- [28] EVROPSKÁ KOMISE. *EK: Evropské právní předpisy*. EK [online].
[10. 01. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:116:0018:0020:CS:PDF>
- [29] MARKO, Milan. *Měšec. cz: Novela DPH – vládní lži a parlamentní bída*. Měšec.cz [online]. 2004, [19. 01. 2014]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/novela-dph-vladni-lzi-a-parlamentni-bida/>
- [30] MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *MF ČR: Informace MF – novela zákona o DPH od 2013*. [online]. MF ČR [20. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-legislativa/2012/informace-mf--novela-zakona-o-dph-od-201-11055>
- [31] OECD iLibrary. *OECD: Household consumption*. [online]. OECD, [20. 02. 2014]. Dostupné z: <http://www.oecd-ilibrary.org/sites/9789264067981-en/03/01/index.html?itemId=/content/chapter/9789264075108-12-en>
- [32] Sagit. *Sagit: Daňové pojmy*. [online]. Sagit [11. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/uvod.asp?cd=2&typ=r>
- [33] ŠRÁMEK, Ondřej. *MF ČR: Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008*. [online]. MF ČR [10. 02. 2014]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpoctu-od-r2008-16289>

Seznam zkratek

COICOP	Classification of Individual Consumption by Purpose
CZ-COICOP	Klasifikace individuální spotřeby podle účelů v ČR
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
DzP	daň z příjmů
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
ITR	implicitní daňová sazba
ITRc	implicitní daňová sazba ze spotřeby
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
NISD	neziskové instituce sloužící domácnostem
NOZ	nový občanský zákoník
SPK	Standartní klasifikace produkce
SRÚ	statistika rodinných účtů
ZDPH	zákon o dani z přidané hodnoty
ZOK	zákon o obchodních korporacích

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 9. května 2014

.....
Klára Ševčíková

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Sazby DPH členských států Evropské unie k 13. 1. 2014

Příloha č. 2 - Spotřební vydání domácností dle příjmového pásma v letech 2005 až 2012

Příloha č. 3 - DPH u domácností dle příjmového pásma v letech 2005 až 2012

Příloha č. 4 - Rozdíl mezi zaplacenými částkami na DPH domácnostmi dle příjmového pásma ve vybraných domácnostech

Příloha č. 5 - DPH u průměrné osoby, domácností s nejnižšími příjmy a domácností s nejvyššími příjmy v průběhu let 2005 až 2012